

III RIIGIKOGU

4. istungjärk.

Protokoll nr. 99 (9.)

1927. a.

III Riigikogu koosolek 1. novembril 1927.
a. kell 17.

Kokku on tulnud 94 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: Riigivanem **J. Teemant**, välisminister **F. Akel**, sõjaminister **N. Reek**, rahaminister **L. Sepp**, siseminister **J. Hüner-son**, haridusminister **J. Lattik**, teedeminister **A. Kerem**, põllutöominister **O. Köster**, töö-hoolekandeminister **J. Masing**.

Päevakord:

1. Eesti-Austria vahelise konsulaarkonventsiooni ja lisaprotokollki kinnitamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Eesti-Taani vahelise Haagi tsiviilprotsessi-konventsiooni vastastikuse maksmapane-ku deklaratsiooni kinnitamise seadus — re-duktsiooni komisjoni ettepanek.

3. Eesti ja Nõukogude Sotsialistlikkude Va-variikide Liidu vahel piirivahejuhtumiste lahenda-mise korra kohta käiva kokkuleppe ja proto-kollki kinnitamise seadus — redaktsiooni komis-ijoni ettepanek.

4. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 910. p. 2. muutmise seadus — redaktsiooni komis-ijoni ettepanek.

5. Kodukorra komisjoni esitis Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seaduse läbivaatamiseks ja uue valimisseaduse väljatöötamiseks erikomis-ijoni valimise asjas.

6. Riigihoiukassa seadus — II lugemisel.
7. 1927./28. aasta kulude ja tulude lisa-eelarve nr. 1 — II lugemisel.

8. Endise Eestimaa närvi- ja vaimuhaigete eest hoolitsemise seltsi varanduste korralda-mise seadus — II lugemisel.

9. Karistuse määrused veo- ja liikumisva-hendite üldlugemise, registreerimise ja kaitse-väkke võtmise seaduse rikkumise asjus — II lugemisel.

10. Deposiitide paigutamise seadus — raha-asjanduse komisjoni ettepanek.

11. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — hariduskomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 17.10 min.

Juhataja **R. Penno**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Teadaandmi-
ne komisjoni-
desse antud sea-
duseelnõude
kohta.

Sekretär **J. Piiskar**:
Riigikogu juhatusel poolt
on antud:

1. Sisseveo üld- ja mini-
maaltariifide maksmapane-
mise seadus — rahaasjan-

duse komisjoni.

2. Tapamajade ja lihajäreldaavatusel seadusel
muutmise seadus — omavalitsusel komisjoni.

2. Teadaandmi
ne Riigikogu
liikmetel koos-
olekuil puudu-
miste kohta ok-
toobrikuul.

(Sekretär **J. Piiskar**
kannab ette tähendatud tea-
daande. Vaata otsustel proto-
koll nr. 99/9, lisa nr. 3.)

3. Eesti-Austria
vahelise konsu-
laarkonventsio-
oni ja lisapro-
tokollki kinnita-
mise seadus
— redaktsioon.

Redaktsiooni komis-
ijoni aruandja **O. Gus-
tavson**.

Seadusel lõpuredaktsioon
võetakse vastu
nähtava enamusega.

4. Eesti-Taani
vahelise Haagi
tsiviilprotsessi-
konventsiooni
vastastikusel
maksmapane-
ku deklaratsiooni
kinnitamise sea-
dus — redaktsi-
oon.

Redaktsiooni komis-
ijoni aruandja **O. Gus-
tavson**.

Seadusel lõpuredaktsioon
võetakse vastu
nähtava enamusega.

5. Eesti ja Nõu-
kogudel Sotsia-
listlikkudel Va-
bariikidel Liidu
vahel piirivahe-
juhtumistel la-
hendamise kor-
ra kohta käiva
kokkuleppe ja
protokollki kin-
nitamise seadus
— redaktsioon.

Redaktsiooni komis-
ijoni aruandja **O. Gus-
tavson**.

Seadusel lõpuredaktsioon
võetakse vastu
nähtava enamusega.

6. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 910. p. 2. muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

7. Kodukorra komisjoni esitis Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seaduse läbivaatamiseks ja uue valimiseaduse väljatöötamiseks erikomisjoni valimise asjas.

Kodukorra komisjoni aruandja **A. Jürman**: Kodukorra komisjoni oli antud läbivaatamiseks ja seisukohavõtmiseks seaduseelnõu, mis käsitab Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduseelnõu muutmist. Kodukorra komisjon ei asunud sisulisele arutamisele vaid leidis, arvesse võttes Riigikogus avaldatud soove, et tuleks Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja

rahvaalgatamise seadust mitte ainult osaliselt muuta, vaid kõik need puudused, mis seni on nähtavale tulnud, on tarvis uuest seadusest kõrvaldada ja seaduseelnõu tuleks vastavalt sellele täies ulatuses ümber töötada. Et see suur töö on ja rohkem aega nõuab, siis oleks aeg juba praegu asuda selle seaduseelnõu ümbertöötamisele ja uue seaduseelnõu väljandmisele. Selleks tuleks valida erikomisjon, kes selle töö ära teeks. Kodukorra komisjoni nimel teen ettepaneku, valida Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduseelnõu läbivaatamiseks ja uue valimiseaduse väljatöötamiseks erikomisjon.

L. Raudkepp (krst): Teen ettepaneku, võtta erikomisjoni jagajaks arv 8, et seal oleksid esitatud ka vähemad rühmad.

H. Martinson (tp): Teen ettepaneku, võtta erikomisjoni jagajaks arv 8.

Juhataja **R. Penno**: Sellekohane ettepanek on juba olemas. Hääletamisele tuleb kõigepealt kodukorra komisjoni esitis, selle järele ettepanek erikomisjoni valimisjagaja kohta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on kodukorra komisjoni esitis vastu võetud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on vastu võetud ettepanek, määrata erikomisjoni valimisjagajaks arv 8.

A. Anderkopp (töer): Teen ettepaneku, erikomisjoni valimine pidada pärast vaheaega. (Vahelhüüded: Võib järgmisel korral valida! Võib teiseks korraks jätta!)

Juhataja **R. Penno**: Ma pean Riigikogu liikmete tähelepanu juhtima sellele, et päevakorda on võimalik muuta koosoleku algul.

A. Anderkopp (töer): Komisjon tahab tööle hakata ja seal on rohkesti tööd teha. Ei ole põhjust erikomisjoni valimisi edasi lükata. Ka meie kodukord ei saa siin takistusi teha. (J. Tõnisson, rhv: No jah, siis peab kohe katkestama!) Mispärast peaksime meie katkestama, hääletamise võiksime ette võtta pärast vaheaega. (J. Tõnisson, rhv: Meie peaksime siis koju minema ja pärast uuesti tagasi tulema.) Mispärast meie koju peaksime minema, see on ju hoopis teine asi. Igatahes kodukord praegu siin takistusi ei tee.

M. Laarman (põl): Päevakorras on küll esitis seaduseläbivaatamise ja uue valimiseaduse väljatöötamise erikomisjoni valimise asjus, kuid veel ei ole sugugi teada, missuguses koosseisus erikomisjon valida tuleb ja sellepärast ei saaks praegu valimisele asuda. Ma teen ettepaneku, valimine jätta järgmiseks Riigikogu koosolekuks. Komisjoni liikmete valimine tänases päevakorras ei seisa ja sellepärast ei saa juba vormilistel põhjustel seda täna ette võtta.

Juhataja **R. Penno**: Ma ei saa kodukorra põhjal rkl. Anderkopp'i ettepanekut, pärast vaheaega erikomisjon valida, hääletada. Igatahes sel puhul saaks seda hääletada, kui ettepanek tehakse — vaheaeg määrata.

Rkl. Laarman'ilt on ettepanek, erikomisjoni valimine jätta järgmiseks Riigikogu koosolekuks. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Laarman'i ettepanek vastu võetud.

8. Riigihoiukassa seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

Riigihoiukassa seadus.

I. Üldised määrused.

§ 1. Riigihoiukassa ülesandeks on raha hoiule võtta intresse kandma ja hoiukapitalidele kindlat ning tulusat mahutust leida.

§ 2. Riigihoiukassa kohustuste eest vastutab riik kõigi oma varanduste ja sissetulekutega. Hoiusummasid ei tohi tarvitada riigi väljaminekuteks.

§ 3. Andmed hoiusummade kohta peetakse saladuses; neid avaldatakse ainult hoiusummade omanikkudele, nende pärijatele, isikutele, kellel on hoiusummade käsutamise õigus, ja koh-tuvõimudele. Andmete avaldamise korral

kõrvalistele isikutele võetakse süüdlased vastutusele.

Riigihoiukassas olevad hoiusummad ja väärt-paberid ei kuulu üleskirjutamisele, aresti alla panemisele ega võõrandamisele mingisuguste muude nõudmistele rahuldamiseks kui ainult tsiviil kohtupidam. sead. § 1083. ettenähtud juhusel ja korras.

§ 4. Riigihoiukassa on vabastatud igasugustest riiklikkudest maksudest. Riigihoiukassa asjaajamine ja hoiuleandjate avaldused hoiukassale on tempelmaksust vabad.

II. Riigihoiukassa valitsemine.

§ 5. Riigihoiukassa üldine valitsemine on nõukogu käes, kes on vastutav rahaministri ees; nõukogu koosseisu kuulub: rahaministri abi, kui nõukogu juhataja, riigikassa peadirektor, kes juhataja asetäitja, Eesti Panga, kaubandus-tööstus-, teede- ja põllutöoministeeriumi esindaja. Riigikontrollil on õigus nõukogu tegevusest osa võtta oma esindaja kaudu.

Nõukogu liikmed, välja arvatud juhataja ja tema asetäitja, määrab vastav asutus rahaministri nõusolekul, nende tagasikutsumine sünnib vastava ministri või Eesti Panga juhatuse korraldusel.

§ 6. Nõukogu võimkonda kuulub:

- 1) abinõude leidmine hoiutegevuse arendamiseks ja lihtsustamiseks;
- 2) riigihoiukassa osakondade ja agentuuride avamine ning sulgumine;
- 3) riigihoiukassa ja osakondade ning agentuuride asjaajamise eest tasu kindlaksmääramine, kokkuleppel vastava asutusega, tarvilikkude hoiuraamatute j.t. muretsemise korraldamine riigihoiukassa arvel;
- 4) riigihoiukassa määruste, nende muudatuste ja täienduste eelnõude läbivaatamine;
- 5) juhtnõuandmine andmine vabasummade mahutamiseks §§ 34. ja 35. piirides;
- 6) eelarvete ja aruannete läbivaatamine;
- 7) järelevalve hoiutalituse üle ja hoiutalituses ettetulevate üldtähtsusega asjade otsustamine;
- 8) volituste väljaandmine.

Nõukogu poolt väljaantavad volitused ja dokumendid peavad kandma juhataja või tema asetäitja ja ühe nõukogu liikme allkirja.

§ 7. Nõukogu kutsutakse kokku nõukogu juhataja või tema asetäitja poolt vähemalt üks korda kuus. Nõukogu juhataja või tema asetäitja on kohustatud nõukogu hiljemalt ühe nädala jooksul kokku kutsuma, kui seda nõuavad vähemalt kaks nõukogu liiget.

§ 8. Nõukogu on otsusevõimeline, kui koos juhataja või tema asetäitja ja vähemalt 3 liiget. Riigikontrolli esindaja võtab nõukogu tegevusest osa sõnaõigusega.

Asjad nõukogus otsustatakse liht hääle-enamusega; hääle poolekslangemisel otsustab küsimuse rahaminister.

Kui juhataja nõukogu otsusega nõus ei ole, on temal õigus nõuda otsuse täitmise seismapanekut ja küsimuste ettekandmist rahaministrile lõplikuks otsustamiseks.

§ 9. Riigihoiukassa nõukogu liikmed palka ei saa. Hoiukassa ülesannete täitmisel võivad nad saada päeva- ja söidurahasid, mille määrad kinnitab rahaminister.

§ 10. Riigihoiukassa peakontori käes on riigihoiukassa alal täidesaatev ja korraldav võim käesolevas seaduses, selle seaduse põhjal antud määrustes ja juhtnõuandides ettenähtud piirides.

Peakontori ülesandeks on eriti:

1) lähem riigihoiukassa tegevuse juhtimine ja järelevalve asjaajamise ja arvepidamise korralikkuse, käesoleva seaduse ja selle seaduse põhjal antud määruste ning juhtnõuandide täitmise üle;

2) kirjavahetus riigihoiukassa osakondade ja agentuuridega kui ka asutustega, kelle juures riigihoiukassa osakonnad ja agentuurid asuvad;

3) järelevalve, et korralikult alal hoitakse riigihoiukassas olev raha ja väärt-paberid;

4) eelarvete ja aruannete, kui ka määruste ja juhtnõuandide kavade kokkuseadmise;

5) lubatud kulude tegemine;

6) nõukogu jooksev asjaajamine, nõukogus läbivaatamisele tulevate küsimuste ettevalmistamine;

7) esinemine kohtuasutustes nõudjana ja kostjana riigihoiukassa asjus ilma erilise volitusega.

§ 11. Riigihoiukassa peakontori ülesanded pannakse Eesti Panga peale tingimustel, mis kindlaks määratakse riigihoiukassa nõukogu poolt kokkuleppel Eesti Panga juhatusega. Asjaajamise tasu Eesti Pangale, kui riigihoiukassa peakontorile, ühes tema osakondade ja agentuuridega ei tohi aastas tõusta üle 1/4 protsendi aruande-aasta lõpul riigihoiukassas olevate rahaliste hoiusummade kogusummast.

Peale selle tasutakse Eesti Pangale kõik tegelikud kulud, mis ühenduses riigihoiukassa toimetustega, nagu posti-, kohtu-, trüki- ja kuulutuste kulud.

§ 12. Riigihoiukassa osakondi ja agentuure võib riigihoiukassa nõukogu avada Eesti Panga osakondade ja agentuuride, posti-telegrahtelefoni asutuste, raudteejaamade, kui ka kõigi teiste riigi- ja omavalitsuste asutuste juures kokkuleppel vastava asutuse juhatusega.

§ 13. Riigihoiukassa osakondade ja agentuuride asjaajamine ja järelevalve allub neile asutustele, kelle juures nad asuvad, ja hoiuta-

litus toimetatakse selle asutuse ametnikkude poolt, kelle juures osakond või agentuur avatud.

§ 14. Eeskirjad ja juhtnöörid Eesti Panga ja riigihoiukassa nõukogu poolt antakse riigihoiukassa osakondadele ja agentuuridele asutuste kaudu, kelle juures nad asuvad.

§ 15. Tasumäärad väljaspool Eesti Panka, selle osakondi ja agentuure avatud riigihoiukassa osakondade ja agentuuride asjaajamise eest vastavatele asutustele määrab kindlaks rahaminister riigihoiukassa nõukogu ettepanekul, kokkuleppel asjaomaste asutuste juhatajatega. Asjaajamise tasumäär aastas omavalitsusasutustele ei tohi tõusta üle $\frac{3}{4}$ protsendi ja riigiasutustele üle $\frac{1}{2}$ protsendi aruandeaasta lõpul vastavas riigihoiukassa osakonnas või agentuuris olevate rahaliste hoiusummade kogusummast. Käesolevas paragrahvis tähendatud riigiasutustel on lubatud maksta lisatulusi oma ametnikkudele kuni pool ülaltähendatud tasusummast.

Peale selle tasutakse tähendatud omavalitsuste- ja riigiasutustele tegelikud postikulud riigihoiukassa tegevuse alal.

§ 16. Määrused riigihoiukassa, selle osakondade ja agentuuride valitsemise, hoiutalituse, arvepidamise ja aruannete kohta kinnitab rahaminister.

III. Riigihoiukassa talitus.

§ 17. Riigihoiukassa võtab raha hoiule ühest kroonist alates.

§ 18. Raha võib hoiule panna kas oma või teise isiku või asutuse nimele. Hoiusumma omanikuks loetakse see, kelle nimele raha hoiule pandud.

§ 19. Iga hoiusumma omaniku nimele antakse välja esimese sissemaksu juures hoiuraamat ja teated hoiutingimuste kohta. Hoiuraamatut ei või edasi anda teisele isikule.

§ 20. Alaealised, kes ise oma nimele raha hoiule panevad, käsutavad oma hoiusummasid ilma vanemateta või eestkostjateta üldalustel.

§ 21. Hoiusummad, mis vanemate poolt oma alaealiste laste nimele hoiule antakse, jäävad kuni laste täisealiseks saamiseni vanemate või eestkostjate käsutusse.

§ 22. Hoiusummad on:

- 1) tähtajata (jooksva arvel) või
- 2) tähtajalised.

Kummagi liigi hoiusummade kohta on lubatud hoiusumma omanikul teha tingimusi hoiusumma ja intresside käsutamise kohta.

§ 23. Tehtud tingimused ei tohi arusaamatusi ega raskusi tekitada. Raha hoiuleandjal ei ole õigust nõuda enesele hoiusumma käsutamise õigust, kui tema poolt summa sisse makstakse teise isiku või asutuse nimele. Teh-

tud tingimuste kohta tehakse hoiuraamatusse märkus.

§ 24. Tähtajata hoiusummasid võetakse vastu iga üksiku isiku nimele kuni 2.000 krooni ja iga asutuse nimele kuni 5.000 krooni. Üle selle normi tõusva hoiusumma osa pealt intresse ei arvata.

Rahaministril on õigus eeltähendatud normi suurendada tingimusel, et sarnasel korral hoiusummade väljavõtmisest kuni kolm kuud ette teatatakse.

Tähtajalisi hoiusummasid võetakse vastu igalt isikult ja asutuselt piiramata määral. Nende summade hoiulepanu tähtajad ja tingimused määrab kindlaks rahaminister.

§ 25. Hoiusummadelt maksab riigihoiukassa intresse. Hoiuintressi protsendi suuruse määrab riigihoiukassa nõukogu ja kinnitab rahaminister.

Protsentide kõrgendamist või alandamist ei arvata tähtajata hoiusummade pealt varem kui üks kuu peale protsendimäära muutmise avaldamist „Riigi Teatajas“ ja tähtajaliste hoiusummade pealt mitte varem kui tähtaja möödumisel.

§ 26. Hoiusummade protsendid arvatakse ainult tervete kroonide ja poole kalendri-kuude pealt; protsentide arvamine algab summa hoiuleandmise kuu 16-st või vastavalt järgneva kuu 1-st päevast ja lõpeb summa hoiult väljavõtmisel viimase kuupäevaga või vastavalt sama kuu 15. päevaga.

§ 27. Riigihoiukassa tegevusaastaks loetakse kalendriaasta.

Iga aasta lõpul arvatakse sama aasta jooksul kogunenud intressid kapitali juurde ja sel teel saadud kogusumma kannab järgneva aasta algusest intresse.

§ 28. Hoiusummad ja intressid antakse välja hoiusumma omanikule, tema volinikule või isikutele, kes on õigustatud hoiusummat käsutama. Hoiuraamatu ettenäitamine on summade hoiuleandmisel soovitatav ja summade väljavõtmisel sunduslik.

§ 29. Hoiusumma omaniku surma korral antakse tema hoiusummad ühes intresside ja väärtpaberitega välja nagu pärandus üldises korras vastavate seaduste põhjal. Kui aga hoiusumma kohta varem on tehtud tingimus, milles hoiusumma omaniku surma puhul ette nähtud hoiusumma, intresside ja väärtpaberite väljandmise kord, siis antakse hoiusumma ühes intresside ja väärtpaberitega välja tingimuse kohaselt.

§ 30. Hoiusumma omanikkude ülesandel ostab hoiukassa hoiusummade arvel riigi või riigi poolt garanteeritud väärtpabereid ja peab neid ilma tasuta hoiukassas hoiul, kusjuures hoiukassa on kohustatud valvama väärt-

paberite kustutamise ja tähtjaliste kupongide realiseerimise järele, saadud summast hoiussumma omaniku arvele kandes ja kustutatud väärtpaberite asemele uusi samast liigist ja samas nominaal väärtuses väärtpabereid ostes.

§ 31. Hoiusumma omanik võib raha üle viia ühest riigihoiukassa asutusest teise kogusummas või jaokaupa oma või teise nimele väljamaksmiseks või arvele kandmiseks.

Hoiusummade üleviimise juhtnöörid ja selle eest võetava maksu kinnitab rahaminister.

§ 32. Hoiuraamatu kaotamise või hävinemise korral saab hoiusumma omanik või isik, kellel hoiusumma käsutamise õigus, uue hoiuraamatu, kusjuures peab ta oma isiku tõestamiseks vajaduse korral tarvilkud dokumendid ette näitama.

§ 33. Kui hoiusumma käsutaja 20 aasta jooksul oma hoiu arvel mingit operatsiooni ei ole teinud ja hoiusumma kohta mingit tingimust ega tähtaega varemalt ei ole üles seatud (§ 22), lõpetab riigihoiukassa intresside protsentide arvamise tähendatud hoiusummalt ja avaldab hoiusumma omaniku kulul kutse hoiusumma käsutaja või tema seaduslikele pärijatele leidmiseks. Kui ühe aasta jooksul arvates kutse väljakuulutamist ei ole nõudmisi hoiusumma peale esitatud, langeb tähendatud hoiusumma ühes intressidega ja hoiusumma arvel soetatud väärtpaberitega riigihoiukassa kasuks. Tingitud ja tähtjaliste hoiusummade juures 20 aasta arvamisel võetakse arvesse aeg, mil hoiusumma omanikul oli hoiusumma käsutamise õigus.

IV. Hoiusummade paigutamine ja kasutamine.

§ 34. Kõik riigihoiukassa vabad summad peetakse jooksval arvel Eesti Pangas.

§ 35. Kuni 80% hoiusummade kogusummast võib riigihoiukassa tarvitada riigi ja riigi poolt garanteeritud või teiste rahaministri poolt lubatud väärtpaberite ja pantkirjade omandamiseks.

§ 36. Riigihoiukassa tagavarakapitali kasutamise ja paigutamise korra määrab kindlaks rahaminister nõukogu ettepanekul.

V. Riigihoiukassa tagavarakapital, kulud, aruanded ja kontroll.

§ 37. Riigihoiukassa kulud kaetakse tema tuludest. Eelarve kui ka lisaelarved seab kokku riigihoiukassa peakontor, vaatab läbi riigihoiukassa nõukogu ja kinnitab Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul.

§ 38. Riigihoiukassa tagavarakapitaliks arvatakse riigihoiukassa puhaskasu ja § 33. tähendatud riigihoiukassa kasuks langevad summad.

Kui tagavarakapitali summa aasta lõpuks on tõusnud üle 10% üldisest hoiusummast, siis kantakse üle 10% ulatav osa, samuti puhaskasu ja § 33. tähendatud summad riigituludesse.

§ 39. Tagavarakapitalist kaetakse riigihoiukassa puudu jäägid. Kui sellest ei jätku puudu jääkide katteks, kaetakse need üldises riigi eelarve korras.

§ 40. Riigihoiukassa, tema osakondade ja agentuuride tegevust revideerib ehk korraldab nende revideerimist nõukogu, kusjuures ootamatult — vähemalt üks kord aastas. Nõukogul on õigus igal ajal nõuda Eesti Pangalt riigihoiukassa, tema osakondade ja agentuuride üle igasuguseid aruandeid, teateid ja seletusi, ning läbi vaadata riigihoiukassa raamatuid ja dokumente.

§ 41. Riigikontroll võib revideerida riigihoiukassa, osakondade ja agentuuride kassasid, väärtpabereid ja raamatuid ning nende tõendavaid aluseid.

§ 42. Riigihoiukassa aruanded seab kokku riigihoiukassa peakontor. Aasta-aruande kinnitab Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul. Kokkuvõtlik aasta-aruanne avaldatakse „Riigi Teatajas“.

VI. Lõpumäärused.

§ 43. Rahaministril on õigus anda tarvilikke juhtnööre käesoleva seaduse teostamiseks ja elluviimiseks.

Riigihoiukassa pitseri vormi kinnitab Vabariigi Valitsus.

§ 44. Riigihoiukassa tegevuse lõpetamine otsustatakse seadusandlikus korras.

§ 45. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse „Riiklike hoiukasade seadustik“ (Sead. Kogu XI köide 2. osa).

9. 1927./28. Eelarve-komisjoni
aasta kulude aruandja J. Lehtman
ja tulude lisa- (loeb): 1927./28. aasta
eelarve nr. 1 kulude ja tulude lisaelarve
— II lugemisel. nr. 1.

P. Schütz (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahtsin eelarve arutamise puhul teie tähelepanu juhtida sellele ebanormaalsele vahekorrale, mis valitseb juba pikemat aega meie sõjaministeeriumi ja linnaomavalitsuste vaual. Ma mõtlen nimelt sõjaministeeriumi maadevõõrandamise poliitikat sõjaministeeriumi otstarveteks. Teil on kõigil veel väga hästi mees see vägikaika vedamine, mis pikemat aega kestis sõjaministeeriumi ja Viljandi linnavalitsuse vahel. Mul ei ole päris kindlaid andmeid, kas see vägikaika vedamine on lõpule jõudnud

ja kelle kasuks. Samasugune heitlus on käimas juba teist aastat sõjamineisteriumi ja Valga linnavalitsuse vahel. 1926. aastal pööras sõjamineisterium Valga linnavalitsuse poole ettepanekuga, lubada linna päralt olevast Priimetsast 45 hektaari suurune maa-ala laske- moonaplatsi ehitamiseks. Linnavalitsus kaalus seda küsimust. See küsimus viidi linnavolikogusse. Linnavolikogu arutas seda küsimust igakülgsest ja tuli ühemeelsele otsusele, et linnavalitsus seda maa-ala sõjamineisteriumile lubada ei saa. Käesoleval aastal, 19. mail, tuli see küsimus uuesti linnavolikogusse, nüüd juba uues koosseisus, ja teistkordselt otsustas Valga linnavolikogu ühel häälel seda maa- tükki sõjamineisteriumile mitte lubada. Valga linnavolikogu põhjendas seda mittelubamist järgmiste asjaoludega: Valga linn on võrreldes teiste linnadega oma asukoha poolest eriti halvas seisukorras. Nagu teie teate piirab Valga linna Läti piir kolmest küljest. Linnast on piir läbi aetud, ja kolmest küljest on linn ümbritsetud Läti piiriga, ainult Priimetsa poole viiv külg on vaba. Kui nüüd sinna ehitatakse laskemoonaladu, siis muidugi suletakse ka see külg, ja siis on Valga linn täiesti sissepiiratud seisukorras. See võtab linnalt edasikasvamise võimaluse. Viimaste aastatega on Valga linn just selles suunas arenenud. Mõne aasta jooksul on Valga linna ehitatud Priimetsa suunas pool kilomeetrit edasi, ja kui nüüd sinna laskemoonalaod ehitatakse, siis ei ole Valga linnal edasiarenemiseks enam mingisuguseid võimalusi. Ja teiseks, kui laske- moonaladu ehitatakse linna külje alla, närveeriks see linna elanikke ja mõjuks väga halvavalt linna arenemise peale.

Siis on veel muid põhjusi ette toodud. Näiteks läheb sellest maa-alast läbi Valga- Ilgaste maantee. See maantee suletakse loomulikult siis, kui see 45 ha maa-ala, mida võõrandada tahetakse, laskemoonaladude alla läheb. Ühtlasi suletakse ka see maantee, mis läheb Valgast Kaagvere mõisa poole, nii et kaks tähtsat teed, mis Valka sisemaaga ühendavad, ära lõigatakse.

Praegu rendib Valga linn seda maad Valga agulielanikkudele karjamaaks. Sellest on linn saanud suuremaid sissetulekuid iga aasta, ja linnaäärsed elanikud on võinud kariloomi pidada. Selle maa-ala võõrandamisega jääb linn teatavast sissetulekust ilma, ja elanikud ei saaks enam loomi pidada, ning Valga linn jääks peaaegu ilma piimata, sest piima veetakse linna väga vähe sisse, kuna praegu just need agulielanikud Valga linna piimasaadustega varustavad.

Ja lõpuks on see Priimetsa Valga linnale ainukeseks jalutuse- ja väljasõidukohaks olnud,

kus linnaelanikud vabal ajal looduses võivad viibida. Ka see jalutusepaik võetakse siis ära.

Valga linnavolikogu on seda küsimust kaks korda arutanud ja mõlemil korral on otsustatud seda maa-ala mitte anda, vaid on sõjamineisteriumile teisest kohast maad soovitatud. Seal on nimelt Valga-Tartu raudteeliinide vahel maa-ala, mille samahästi laskemoonalaoks võiks kasutada. Teisest küljest oleks see veel kasulikum just sellepärast, et see raudteeharude vahel on. Kõigi nende linnavolikogu otsustega ei ole sõjamineisterium tarvilikuks pidanud arvestada. Paistab, nagu oleks siin mingisuguse jonniga tegemist. Meie tahame nimelt seda maa-ala saada ja peame selle ka saama. Kõigi nende linnavolikogu eitavate otsuste peale vaatamata on augustikuus sõjamineisterium omavoliliselt asunud Valga linna maalt metsa maha raiuma, enne kui ta Riigikogusse vastava seadusega oleks jõudnud tulla. Ma arvan, et see omavoliline talitamine on seadusevastane ja loodan, et sõjamineister annab seletust, miks nii tehakse ja miks ignoreeritakse linnavolikogu arvamisi.

J. Soots (põl): Lugupeetud rahvasaadikud! Minu arvates peaks eelarve puhul räägitama ainult nende küsimuste üle, mille teostamise jaoks raha nõutakse, või jälle vastava seaduseelnõu arutamise puhul. Praegu aga ei ole arutamisel ei maa võõrandamise seadus, ega nõuta ka selleks mingisugust raha. Ja kui iga lisaeelarve puhul hakata kõigi küsimuste üle aru pidama, siis võib juhtuda, et mõni asi on juba kavatsuste staadiumis mitu korda läbi arutatud, enne kui ta tegelikult arutamisele peaks tulema. Ma pean ütleva, et mina olin sõjamineisteriumi eelarve läbivaatamise juures alamkomisjoni aruandja, nõnda et see küsimus mulle hästi tuttav on, seda enam, et see küsimus algatati minu ajal. Need andmed, mis siin ette kanti Valga linnavolikogu otsuste kohta, ei olnud täpsed. (P. Schütz, stp: Need on Vabariigi Valitsuse andmed.) Need andmed? Pärast tuleme selle juurde tagasi. Mina arvan, et siin ei ole see koht, kus laskemoonaladude asutamise peensusi tuleks arutada. Lugu seisab selles, et Lõuna-Eestis kuskil peab olema laskemoonaladu. Seda on vaadatud igasuguste tingimuste seisukohast ja on jäädud Valga linna ümbruskonnale peale peatuma. Ma ei ütle, et see see ainukene kõlblik koht on, aga meie olude juures on see koht praegu kõige parem. Kui härra Schütz ütles, et esimene kord Valga linnavolikogu andis maavõõrandamise kohta eitava vastuse, siis on see õige. Aga ei ole õige see, et ta ka järgmisel koosolekul eitava vastuse andis. Koosolekuid on peetud

kolm, ja järgmisel, see on teisel koosolekul, andis linnavolikogu jaatava vastuse: võib maad saada, aga meie selle vastu tahame suure lahmaka riigimaad. Sellepeale hakkasid siis läbirääkimised. Ja kui läbirääkimistel selgus, et Valga linn tahab selle maatüki eest 3—4 korda suurema tüki, siis ei tulnud asjast midagi välja. Kuna sõjaministeeriumil ei olnud maad anda, sest riigi maa on põllutöoministeeriumi käes ja põllutöoministeerium leidis, et riiklikust seisukohast ei oleks õiglane selle maa eest, mis linna käest tahetakse saada, anda 3 korda suurem tükk asemele, siis ei saanud vastutatus kokkulepet. Kui sõjaministeerium sellest linnavolikogule teatas ning ühtlasi ütles, et vastav maa tuleb võõrandada, siis tuli linnavolikogu veel korraks kokku ja ütles: kui neile kolmekordset maad asemele ei anta, siis nad juba põhimõttelikult ei ole maa-andmisega nõus üldse. Nii et siin on ikkagi natukene vahet. (M. Laarman, põl: Kaunis palju vahet!) Soovitatav maatükk on linnast oma 2½ versta kaugel, ja kas teie olete siis arvamisel, et Valga linn niipea kasvab 2½ versta kaugusele? Valga linn areneb väga visalt. Aga kui nüüd härra Schütz ette tõi ka väite, et see maa-ala on Läti piiri lähedal, siis pean ütlema, et härra Schütz peab praegu Lätis võimulolevate lätlaste, oma sõprade vaateid Eesti peale hästi teadma. Laskemoonalao ehitamise kava on tehtud siis, kui Lätis Eesti suhtes olid teised vaated mõõduandvad, ja meil ei olnud mingisugust alust arvata, et Läti poolt meid hädaoht ähvardaks. Kui härra Schütz nüüd arvab, et sealt hädaoht varitseb, et Läti piiri peale ei tuleks laskemoonaladusid ehitada, siis peaks sõjaministeerium seda arvesse võtma! Siis tuleksid muidugi kavad uuesti kaalumisele võtta, teisiti ei saakski! Laskemoonaladu peab aga raudtee ääres, eriti raudteesõlme juures asuma, et laskemoona kerge oleks igale poole saata. Praegu on Valga ainukene punkt Lõuna-Eestis, kus raudteesõlm on. Tahetakse aga laskemoonaladu mujale ehitada, siis tuleks ka Lõuna-Eesti raudteevõrk ümber kujundada. Võiks rääkida Sangastest, kui tulevasest raudteesõlmest ja laskemoonalao kohast. Siis tuleks Abjast raudtee üle Tõrva ja Sangaste Antslasse välja viia. Kui see saab tehtud, võiks ladu ka Sangastes olla, kust siis pääseks Tartu, Antsla, Valga ja Tõrva poole. Põhimõttelikult tuleb Riigikogul selle küsimuse kohta sõna öelda siis, kui sõjaministeerium võõrandamisega tuleb, võib olla, et ta leiab, et Valga ka kohane koht ei ole. (O. Gustavson, stp: Mis alusel siis metsa maha raiutakse?) Metsa ei ole raiutud, maamõõtja poolt on aga maad mõõdetud, et täpset plaani teha, sest

võõrandamisega juures peab täpne plaan olema. Selle plaani tegemise juures on maamõõtja metsa raiunud väikesed sihid, sest muidu ei saa plaani teha. Puud on ära hinnatud, nende hind on välja makstud. Maamõõtjal on õigus ja kohus mõõtmisesihi ajamisel metsa raiuda. Asunikkude kohtade planeerimisel tehakse samuti, aga ega seda metsaraiumiseks ei saa lugeda.

P. Schütz (stp) (fakt. märk.): Rkl. Soots tähendas, et mina olevat ebaõigeid või ebatäpseid andmeid ette kandnud. Mina kordan veel, et mina kandsin täiesti täpsed andmed ette. Mina rääkisin nimelt nendest koosolekutest, mis peeti 1926. aastal 26. augustil. Seal tegi linnavalitsus ühel häälel otsuseks — maad mitte anda. Kõige viimasel koosolekul, mis peeti 19. mail 1927. aastal, tegi linnavalitsus jällegi ühel häälel otsuseks — maad mitte anda. Neist koosolekutest mina kõnelesin. Mis vahepeal sündis, sellest ei arvanud mina tarvilikuks praegu nii pikalt arutada, sest see tuleb omal ajal kõne alla, kui võõrandamisega Riigikogu ette tullakse.

Siis tahtis kindral Soots välja paista lasta, nagu oleksin mina kõnelenud, et Läti piirile ei sünni laskemoonaladusid ehitada. Mina rääkisin, et Valga linna külje alla ei ole soovitatav neid ehitada. Läti piirist ei rääkinud ma sõnagi.

Sõjaminister N. Reek: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vaadake, sellest teisest koosolekust minnakse vaikselt mööda. Aga seal mina sõjaministeeriumi ülesandel olingi, ja seal mina seletasingi, miks Valga laskemoonaladu tarvilik just sinna paigutada. Siis oldi minuga nõus ja öeldi, et rääkige põllutöoministeeriumiga läbi, ja las nemad pakuvad meile teist maad. Nii et seal oldi nõus, kui neile selgeks tehti, kuidas lugu on, miks ehitatakse, mis see linnale toob ja mis ta ei too. Siis oldi nõus maad vahetama. Ei ole õige rääkida kahest koosolekust, esimesest ja viimasest, ja keskmine vahele jätta.

Siis oli siin öeldud, et härra Schütz'i väited ei ole täpsed. Nad ei ole tõesti täpsed. Teie rääkisite teedest, mis suletakse. Tee aga ehitatakse nii, et ta vanast pikemaks ei lähe, ta viiakse ainult teisele poole raudteed ja ülekaik tehtakse rohkem põhja poole, kui ta praegu on. (A. Anderkopp, tõe: Kuidas selle raiumisega lugu on?) Sõjaministeerium ei ole raiumise käsku andnud, ja siin on maamõõtja tegutsenud. Ja kui ametnik on seal raiuda lasknud, siis selleks, et sihti ajada. Mina ei saa esitada Riigikogule plaani, mis on

ebatäpne. Ei saa rääkida, et see metsaraiumine oli.

Nüüd mis puutub laskemoonalao kohta, siis pidage meeles seda, et selle küsimuse kallal on ligi kaks aastat tööd tehtud, on kohta otsitud, kuhu laskemoonaladu paigutada, sest seda ei saa paigutada igale pinnale. Kui võtame Sangaste jaamast peale veel kaugemale põhja poole, ühelt poolt Tartu poole ja teiselt Võru poole, siis seal parema pinnaga maad ei ole. Seda esiteks.

Teiseks takistab meie laskemoonalao paigutamist meie raudteedevõrk, mis kuigi hea pole. Kui siin räägitakse Tõrva-Valga raudteest, siis on Valga just koht, kuhu tuleb ladu paigutada, sest teine diviis vajab omale seljatagust. Kui siin kuludest räägitakse, siis peab just arvestama sellega, et laskemoonaladu raudtee ääres oleks. Kui see eemal asuks, siis tuleks ta juurde raudtee ehitada, sest ilma selleta läbi ei saa, mis aga palju rohkem kulusid nõuab. Laskemoonaladu peab raudtee juures asuma, meil isegi kahe raudtee juures, laia- ja kitsarööpalise.

Kui mina kogu selle asjaolu Valga linnavalitsusele selgeks tegin, siis oli see nõus.

Juhataja **R. Penno:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

Riigikontrolli, rahaministeeriumi, haridusministeeriumi ja kohtuministeeriumi korrallised kulud võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

Korrallised kulud.

Riigikontroll.

§ 14. Hoonete remont . . .	90.000.—
§ 40. Kodifikatsioon ja kirjastamine . . .	160.000.—
Riigikontroll	250.000.—

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Teenistusetasu . . .	300.000.—
Keskasutus	300.000.—

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 1. Teenistusetasu . . .	75.000.—
§ 14. Hoonete remont . . .	60.000.—
Riigikassa	135.000.—

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 9. Majapidamine . . .	48.000.—
§ 14. Hoonete remont . . .	50.000.—
§ 90. Segakulud . . .	20.000.—

Otsekoheste maksude peavalitsuse keskasutus	118.000.—
---	-----------

D. Maksujaoskonnad.

§ 9. Majapidamine . . .	268.600.—
Maksujaoskonnad	268.600.—

Otsekoheste maksude peavalitsus	386.600.—
---------------------------------	-----------

Peatükk IV.

Aktiisi peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 2. Ametisõidud . . .	48.000.—
§ 14. Hoonete remont . . .	422.000.—

Aktiisi peavalitsuse keskasutus	470.000.—
---------------------------------	-----------

C. Piirituse monopol.

§ 9. Majapidamine . . .	19.200.—
§ 14. Hoonete remont . . .	300.000.—

Piirituse monopol	319.200.—
-------------------	-----------

Aktiisi peavalitsus	789.200.—
---------------------	-----------

Rahaministeerium	1.610.800.—
------------------	-------------

Haridusministeerium.

Peatükk II.

Riigi koolivalitsus.

B. Riigikoolid.

§ 14. Hoonete remont . . .	276.000.—
Riigikoolid	276.000.—

Riigi koolivalitsus	276.000.—
---------------------	-----------

Haridusministeerium	276.000.—
---------------------	-----------

Kohtuministeerium.

Peatükk II.

Kohtud.

C. Rahukogud.

§ 9. Majapidamine . . .	7.200.—
§ 12. Vallasvara	63.900.—
§ 14. Hoonete remont . . .	956.700.—

§ 41. Kohtuliku asjaajamise ja abiandmise kulud . . .	2.000.000.—
---	-------------

Rahukogud	3.027.800.—
-----------	-------------

Kohtud	3.027.800.—
--------	-------------

Peatükk III.	
Prokuratuur.	
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	200.000.—
Prokuratuur	200.000.—
Peatükk IV.	
Vangimajad.	
A. Vangimajad.	
§ 2. Ametisõidud	50.000.—
§ 9. Majapidamine	3.000.000.—
Vangimajad	3.050.000.—
Vangimajad	3.050.000.—
Kohtuministeerium	6.277.800.—

Aruandja **J. Lehtman** (loeb):

Siseministeerium.

Peatükk I.

Administratiiv-osakond.

§ 90. Segakulud	50.000.—
Administratiiv-osakond	50.000.—

Peatükk II.

Politseiosakond.

§ 2. Ametisõidud	200.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.000.000.—
§ 8. Kantseleikulud	99.000.—
§ 40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	200.000.—
Politseiosakond	1.499.000.—

Peatükk III.

Piirivalve valitsus.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	500.000.—
§ 11. Veokulud	42.500.—
§ 14. Hoonete remont	150.000.—
Piirivalve valitsus	692.500.—
Siseministeerium	2.241.500.—

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Politseiosakonnale on eelarves ette nähtud 1.499.000 marka. Üldiselt ei saa öelda, et Eesti politsei halb oleks. Töö ei ole siin kerge, ja olud, milles töötada tuleb, ei ole kuigi head. Võtame näiteks kas või Tallinna politseijaoskonna, kus ruumid väga halvad on ja kahtlemata käivad inimestele tervise peale. Ametnikud on ka väga mitmesugused, on häid ja on halbu. Mille peale siin aga tähelepanu tuleb juhtida, on need nähtused, mis ei taha kaduda

Petserimaal, nimelt kodanikkude peksmine üksikute politseiametnikkude poolt, kelle järele küllalt korralikku valvet ei ole ja kelle peksmis- kirge üldse nagu ei tahetagi vähendada. Nii on kohtuvõimudel mitu sarnast peksmislugu praegu lahendada, isearanis Petserimaal. Sarnane talituseviis annab halbu ja soovimatuid tagajärgi. Kui arvatakse mõnelt poolt, et nuudi tarvitamisega Petserimaal kodanikkude keskel riigitruudust saaks kasvatada, siis vististi on see väga põhjalik eksitus. Petserimaal, kus sotsiaalolud iseenesest rahulolematust kesk- võimude vastu tekitavad, peksmine ja ametnikkude omavoli rahva keskel kahtlemata kodaniku tunnet veelgi vähendab.

Et Petserimaal kohalikud võimumehed liiga kaugele läinud, sellest annab tunnistust maa- valitsuse otsus 27. oktoobrist, kus on otsustatud pöörata palvega siseministri poole, et Petserimaale saadetak rohkem distsiplineeritud ja kohusetundlikumaid ametnikke, kes rahvaga paremini ümber käiksid. Niikaugele on lasknud keskvalitsus Petserimaal olusid areneda, nii kaua on lasknud vastutusetundeta ja distsiplineerimata ametnikkudel tegutseda, et isegi maaomavalitsus peab selle vastu häält tõstma, peab kaitset paluma siseministrilt. Soovitakse, et sinna paremad ametnikud saadetak, sarnased ametnikud, kes kodanikkude vastu nuuti ei tarvita, mis seaduse järgi lubamatu on, vaid seaduse järgi talitaksid. Ma arvan, et on vist viimane aeg, et siseministeerium tarvitaks Petserimaa suhtes teistsuguseid abinõusid, kui seni. Siseminister oleks pidanud juba ammu sellele äranägemisele tulema.

Siseminister J. Hünerson: Need motiivid, mis lugupeetud rkl. härra Johanson ette tõi, on kõikipidi heakskiidetavad, ja mina kui siseminister pean ütleva, et need minu soovidega täitsa kokku käivad. Et aga eksiarvamisi ära hoida pean tähendama, et minu teadmise järgi selle aja jooksul, mil mina siseministriks olen olnud, Petserimaalt ainult paar korda kaebusi on tulnud, just nagu oleks seal üks või teine politseiametnik vägivaldselt üles astunud. Mina olen korraldanud juurdlust, asi on kohtuvõimude kätte läinud, ja ma pean ütleva, et neil kordadel kohtuvõimud politseivõimusid ei ole leidnud süüdi olevat. Minu teades praegusel silmapilgul ühtki niisugust lahendamata juhtumist ei ole. (L. Johanson, stp: Tootsi lugu! O. Gustavson, stp: Aga mis härra Soots Tootsi kohta kõneles?) Härra Johanson, Tootsi asjad olid ammu enne mind. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teie võite palju rääkida nendest asjadest, aga teie ei tohi öelda, et see viimasel ajal oleks olnud. (A. Usai, stp: Vassil!)

Teie nimetate nimesid, härra Usai, aga ka see lugu on kohtuvõimude poolt ära lõpetatud, ilma et politsei oleks süüdi olnud. (L. Johanson, stp: Väga kahju!) Jah, ma pean teatama, et on ära lõpetatud, ilma et keegi oleks süüdi leitud olevat, ja mina olen meie kohtuvõimudest kõige paremas arvamis. Seda fakti ei ole teada, et maavalitsus soovidega politseilise vägivalla asjus oleks otsustanud esineda. Kui aga põhjendatud soovidega tullakse, siis ma püüan vastu tulla niipalju, kui praegune olukord lubab, kui maavalitsus seaduse alustest ja nõuetest kinni peab.

Juhataja **R. Penno:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on siseministeeriumi korralised kulud vastu võetud.

Sõjaministeeriumi korralised kulud ja põllutööministeeriumi korralised kulud ühes lisa nr. 1-ga võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

Sõjaministeerium.

§ 14. Hoonete remont	500.000.—
§ 60. Sõjalaevade varustus ja korrashoid	7.500.000.—
Sõjaministeerium	8.000.000.—

Põllutööministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	50.000.—
§ 9. Majapidamine	40.000.—
§ 14. Hoonete remont	100.000.—
Keskasutus	190.000.—

Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

Peatükk II.

A. Keskasutus.

§ 9. Majapidamine	579.400.—
Maakorralduse ja metsade peavalitsuse keskasutus	579.400.—

B. Asutused kohtadel.

§ 2. Ametisõidud	50.000.—
§ 9. Majapidamine	48.000.—
§ 66. Metsaasjandus	4.000.000.—
Asutused kohtadel	4.098.000.—
Maakorralduse ja metsade peavalitsus	4.677.400.—
Põllutööministeerium	4.867.400.—

Lisa nr. 1 — 1927./28. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 juurde.

Põllumajanduse peavalitsus.

Riigimõisate valitsuse 1927./28. m. a. lisaeelarve nr. 1.

I osa.

Tulude suurenemine.

Riigimõisate valitsus.

Saaduste, teravilja ja piima müügist	6.949.477.—
Inventari väärtuse tõus noorte loomade juurdekasvu ja elutu inventari juurde produtseerimise läbi	200.000.—
Rentidest ja üüridest	105.000.—
Paaritustest	10.000.—
Mitmesugused tulud, nagu töötasu võõrastele tehtud töö eest jne.	410.000.—
Kokku	7.674.477.—
Kokku tulud	7.674.477.—

II osa.

Kulude suurenemine.

Riigimõisate valitsus.

Palgad ja töötasu	4.598.030.—
Ostetavad tagavarad, jõutoit, kunstväetis, raud jne.	5.071.147.—
Inventari täiendamine juurdeostu näol	1.036.000.—
Sõidukulud	119.000.—
Kantseleikulud	102.500.—
Elusa inventari vähenemine ning elutu inventari amortisatsioon	422.000.—
Hoonete amortisatsioon	145.000.—
Üldkulud, maksude, tulekinnituse preemia jne. näol	1.370.464.—
Keskasutuse kulu	1.607.833.—
Kokku	14.471.974.—
Kokku kulud	14.471.974.—

Aruandja **J. Lehtman** (loeb):

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 73. Teede, sildade ja parvede korrashoid	17.678.800.—
Keskasutus	17.678.800.—

Peatükk II.

Riigi raudteedevalitsus.

§ 2. Ametisõidud	250.000.—
§ 9. Majapidamine	419.100.—
§ 69. Teede ja raudtee ehituste korrashoid	2.821.000.—
§ 71. Abiettevõtete kulud	400.000.—
Riigi raudteedevalitsus	3.890.100.—

Peatükk III.

Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 9. Majapidamine	15.400.—
Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsuse keskasutus	15.400.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Teenistusetasu	1.000.000.—
Asutused kohtadel	1.000.000.—
Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsus	1.015.400.—
Teedeministeerium	22.584.300.—

M. Laarman (põl): Pärnumaa elanikkudel oleks väikene sooviavaldus raudtee asjus, nimelt uue Riisselja-Orajõe harutee kohta. Seda küsimust on mitmel korral puudutatud, isegi viimase eelarve arutamise puhul, kuid julgeksiin ka praegusel korral tähelepanu selle peale juhtida, et kohaliku rahva hulgas see meeelhärma sünnitab, et seal raudtee küll olemas on, aga sinna juurdepääs väga vaevaline, kuna jaamad asuvad suurte metsade ja rabade taga. Palutakse kui vähegi võimalik ja kui rahalised ressursid seda lubavad, seal tarvilikke korraldusi ette võtta. Peale muu on selle raudtee viimane ots niimoodi ehitatud, et sinna ligi ei pääse ja ta seisab tarvitamata, nimelt Ikla poolt otsast. Raudtee on olemas, aga seal sõidurongid ei käi, ja maanteedki jääb seal 700 meetrit puudu. Seda asja paluvad kohalikud elanikud korraldada võimalikult lähemal ajal, et raudtee oleks elanikkudele kättesaadav.

Teine asi, mille peale ma tähelepanu juhin, on järgmine: ajalehtedest lipsas hiljuti läbi teade, nagu oleks üks teatud äri meeste ringkond, kes ka mujal on metsaraudteed ehitanud, ka Pärnumaal teatavat kontsessiooni välja nõutamas, et ehitada Riisseljast Kõpuni metsaraudteed. Metsade peavalitsuses öeldi mulle küll, et see plaan olevat lagunened, kuid viimasel ajal teevad minu teada needsamad ringkonnad tööd edasi, et kontsessiooni saada. Kohalikkude tegelaste ja sealsete elanikkude arvates oleks sel raudteel ehk väike tähendus, nimelt selles mõttes, et ta ainult vast mõne

üksiku ringkonna huvidele vastab. Metsa väljavedamiseks oleks temal aga väike tähendus, sest seal parvetatakse jõgede kaudu metsa välja, kui peaksid vabanema raudteerööpad vanadelt teedelt, nagu kontsessiooni saajad loodavad, siis võiks neid mujal otstarbekohaselt ära kasutada. Nimelt on Pärnumaal üks teine raudtee pimesoolik, mis läheb Lavassaarde, ja see on ehitatud riigi arvel, kuid seda kasutatakse vähe. Kui seda teed pikendada, alates Sanga mõisa juurest Virtsu poole, läheks ta suurtest metsadest läbi, mis hinnalt suurelt tõuseksid, nüüd on neid raske kasutada, kuna seal puuduvad jõed, mille kaudu parvetamine võiks sündida. Minul saadaolevatest andmetest selgub, et selles piirkonnas, kui raudtee läheks Virtsu poole, läbi Audru, Seli, Tõstamaa, Varbla ja Paatsalu... (Vahelhüüe O. Kase, tõer poolt.) Palun vaadake, härra Kask, Teile on Pärnu linn küll tuttav, aga Teile ei ole nähtavasti sugugi tuttav Pärnumaa olud, muidu peaksite teadma, et üle raba raudteed teha ei saa. (Vahelhüüe O. Kase, tõer poolt.) Harutee algaks Sanga mõisa ligidalt, poolelt Lavassaare teelt Audru poolt. (Vahelhüüe K. Virma, stp poolt.) Härra Virma, Teil on Eidapere raudtee pärast oma nahk veel hell, minu naha pärast ei pruugi Teile põrmugi karta. Ma ütlen, olge minu naha eest muretu, vaadake kui ta aga Teil omal terve seisab. (K. Virma, stp: Eks vaatame järele!)

Minu andmete järgi on Audrus 2826 tiinu metsa, Selis 1827 tiinu, Tõstamaal ligi paar tuhat tiinu, Vana-Varblas 335 tiinu, Uue-Varblas 560 tiinu ja Paatsalus 1215 tiinu metsa, sellega kogusummas ligi 9000 tiinu. Kui juba kontsessioon anda, siis võiks selle sinna anda, kus parvetamist kasutada ei saa. Ma arvan, et härra Kask, kui Pärnu linnapea, sellega nõus on, kui raudtee minu poolt tähendatud suunas aetakse. (Vahelhüüe M. Juhkami, tõer poolt.) Härra Juhkam küsib, kas ma valitsust ei usu. Ma ei ole oma ettekandega muud soovinud, kui ka Teile tähelepanu tahtnud selle asjaolu peale juhtida. Ma usun valitsust. (Vahelhüüe keskelt.) Arvasin, et mul kerge ei ole Teiega kokku puutuda, selleks kasutasin juhust. Ma loodan Teile toetamist, kuigi viimasel korral oli isegi sarnane nähtus, et tööerakond hääletas eelarve vastu.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on teedeministeeriumi korralised kulud vastu võetud.

Välisministeeriumi ja töö-hoolekandeministeeriumi korralised kulud ning riigi võlad võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Välisministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 9. Majapidamine . . .	24.000.—
§ 14. Hoonete remont	200.000.—
Keskasutus	224.000.—

Peatükk II.

Välisesindus.

B. Välisesindused.

§ 9. Majapidamine . . .	266.000.—
Välisesindused	266.000.—
Välisesindus	266.000.—
Välisministeerium	490.000.—

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Tervishoiu ja hoolekande valitsus.

A. Keskasutus.

§ 15. Kultuuriline toetus . . .	250.000.—
§ 48. Rahva tervishoid . . .	8.000.000.—
§ 89. Riiklik hoolekanne . . .	3.000.000.—
Tervishoiu ja hoolekande valitsuse keskasutus	11.250.000.—

B. Leprosoriumid.

§ 90. Segakulud	41.300.—
Leprosoriumid	41.300.—

C. Tervishoiu asutused.

§ 1. Teenistusetasu	114.000.—
§ 14. Hoonete remont	274.500.—
§ 49. Haigete ülalpidamine	125.300.—
Tervishoiu asutused	613.800.—

D. Lastevarjupaigad.

§ 14. Hoonete remont	361.200.—
Lastevarjupaigad	361.200.—

E. Mitmesugused hoolekandeaasutused.

§ 1. Teenistusetasu	220.500.—
§ 2. Ametisõidud	10.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	20.000.—
§ 9. Majapidamine	262.500.—
§ 11. Veokulud	25.000.—
§ 14. Hoonete remont	125.000.—
§ 35. Õppetarbed ja -vahendid	10.000.—
§ 64. Põllumajanduslikud kulud	350.000.—
§ 88. Hoolealuste ülalpidamine	267.000.—

Mitmesugused hoolekandeaasutused 1.290.000.—

Tervishoiu ja hoolekande valitsus 13.456.300.—

Peatükk III.

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse valitsus.

A. Keskasutus.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	30.000.—
Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse valitsuse keskasutus	30.000.—
Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus	30.000.—
Töö-hoolekandeministeerium	13.486.300.—

Riigi võlad.

§ 27. Riigi võlgade ja protsentide tasumine 107.746.500.—

Riigi võlad 107.746.500.—

Korralised kulud 167.830.600.—

Aruandja **J. Lehtman** (loeb):

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Riigivanem ja riigikantselei.

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Rahaline tasu autasumaa tarvitamise seaduse alusel 1.400.000.—

Riigikantselei 1.400.000.—

Riigivanem ja riigikantselei 1.400.000.—

Kaubandus-tööstusministeerium.

Peatükk II.

Kaubandusosakond.

§ 1. „Keskjala“ 1926. a. kahjude katteks tindikala operatsiooni alal 1.118.600.—

Kaubandusosakond 1.118.600.—

Kaubandus-tööstusministeerium 1.118.600.—

Kohtuministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Petseri- ja Narva-taguste maade kinnisvare kinnistamine 4.956.000.—

Keskasutus 4.956.000.—

Peatükk II.

Kohtud.

C. Rahukogud.

§ 1. Lihulas rahukohtu jaoks maja ostmine . . .	2.000.000.—
Rahukogud	2.000.000.—
Kohtud	2.000.000.—

Peatükk IV.

Vangimajad.

A. Vangimajad.

§ 3. Haapsalu vangimaja hoone ostmine . . .	89.900.—
Vangimajad	89.900.—
Vangimajad	89.900.—
Kohtuministeerium	7.045.900.—

Sõjamineisterium.

§ 7. Uued ehitused . . .	999.500.—
§ 8. Rannakindlustus . .	1.340.000.—
Sõjamineisterium	2.339.500.—

Põllutööministeerium.

Peatükk II.

Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Maaseadusega võõrandatud maadel ingrosseeritud võlgade protsendid ja muud kulud	6.000.000.—
§ 2. Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel endistele maade omanikkudele tagasiantavate maade eest inkasseeritud rentide tagasimaksmiseks	6.000.000.—
§ 4. Uute hoonete ehitamine	500.000.—
§ 7. Kinnisvara soetus . .	58.500.—
Maakorralduse ja metsade peavalitsuse keskasutus	12.558.500.—
Maakorralduse ja metsade peavalitsus	12.558.500.—
Põllutööministeerium	12.558.500.—

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 8. Mitmesuguste tööde korraldamine . . .	3.979.500.—
Keskasutus	3.979.500.—

Peatükk II.

Riigi raudteevalitsus.

§ 13. Narva-Kulgu raudteeharu ehitamine	708.000.—
§ 20. Narva silla ehitustööde lõpetamine . .	1.768.900.—
§ 21. Bensiin-mootorvagunite muretsemine	10.000.000.—
§ 22. Haapsalu jaama endise veetorstiku ülesvõtmine	950.000.—
§ 23. Nõmme jaamas veetorstiku mahapanemine	602.300.—
§ 24. Narva jaamas rajakraavi tegemine . . .	500.000.—
Riigi raudteevalitsus	14.529.200.—

Peatükk IV.

Mereasjanduse peavalitsus.

§ 8. Sadama valgustuse osaline ümberehitus	150.000.—
§ 11. Mitmesugused ehitused sadamates . . .	3.749.900.—
Mereasjanduse peavalitsus	3.899.900.—
Teedeministeerium	22.408.600.—

Välisministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Kinnisvara muretsemine	3.500.000.—
Keskasutus	3.500.000.—
Välisministeerium	3.500.000.—

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk III.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus.

A. Keskasutus.

§ 2. Tööpuuduse vastu võitlemiseks	5.000.000.—
Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse keskasutus	5.000.000.—
Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus	5.000.000.—
Töö-hoolekandeministeerium	5.000.000.—
A. Riigikeskasutuste kulud	55.371.100.—

B. Operatsiooni fondid.**Põllutööministeerium.**

Peatükk II.

Maakorralduse ja metsade
peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 2. Laen maasaajatele
inventari muretse-
miseks 1.000.000.—

§ 3. Laen loodusjõudude
mõjul kannatada
saanud maapidaja-
tele seemnevilja mu-
retsemiseks 2.500.000.—

Maakorralduse ja metsade peavalitsuse keskasutus 3.500.000.—

Maakorralduse ja metsade peavalitsus 3.500.000.—

Põllutööministeerium 3.500.000.—

B. Operatsiooni fondid 3.500.000.—

Erakorralised kulud 58.871.100.—

Kulud 226.701.700.—

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Selle aja jooksul, kus riigi lisa-eelarve komisjonis arutamisel oli, on selgunud tänapäevase tööpuuduse ulatus, ja andmeid kokku võttes peab tunnustama, et see summa, mis eelarvesse selleks otstarbeks võetud, ei kata kaugeltki väljaminekuid. Üksikutel omavalitsustel, näiteks Tartu linnal üksi, on suuremaid summasid tarvis, kui eelarvesse kõigile kokku sisse võetud. Kui omavalitsuste esindajad on pööranud vastavate ministeeriumide poole, siis on neile vastuseks antud: valitsus oleks küll summasid eelarvesse võtnud, kuid Riigikogu ei anna summasid. Niisuguseid vastuseid on saadud alles möödunud nädalal. See ei ole aga õige. Valitsus ei ole Riigikogult summasid nõudnud, ja kui valitsus oleks nende summade nõudmist põhjendanud, Riigikogu kahtlemata ei oleks ka keelanud.

Ei ole näha, kuna tuleb lisa-eelarve nr. 2, vast detsembrikuus. Aga ka seni ei saa 5 miljoniga läbi, sellepärast teen ettepaneku, tööpuuduse vastu võitlemiseks eelarvesse võtta 5 miljoni asemele 15 miljonit, ja küsimust võiks siis lähemalt, üksikasjalikumalt kaalumisele võtta lisa-eelarve nr. 2 juures.

Mis puutub kulude kattes, siis on võimalik seda saada korralistest tuludest. Nagu andmed näitavad, on nii mõnelgi alal tulud palju suuremad, kui eelarves ja lisa-eelarves kokku ette on nähtud. Nii näiteks on oodata sisseveotollidest rohkem tulu, kui eelarvesse võetud, samuti aktsiisist. Isegi riigimonopolidest on

võimalik rohkem tulu saada, — kui eelarvesse võetud, nii nagu seda ka endiste aastate praktika on näidanud.

Vastavate peatükkide arutamise juures teen ettepaneku, ära näidates, kuidas neid kulusid võimalik on katta.

O. Kask (töer): Ma toetan ka ettepanekut, mis rkl. Johanson tegi.

Siin on küllalt räägitud tööpuuduse üle, ja tihti on see asjale ehk olnud kahjuks, sest arvatakse, et tööpuuduse all kannatajad on mingi element, kes asjata kurdab. Tegelikult on aga tööpooldest kohtade peal tööpuudus suur. Olgu need kas parempoolsed või pahempoolsed, kõik näevad seda. Ja ometi ei taha meie inimesed muud, kui ainult tööd ja leiba. Ja et see üleriiklik nähtus on, siis ei saa omavalitsus siin üksi palju korda saata. Praegu on küll suurem osa tööpuudust riigi lahendada, kuid see ei rahulda.

Toon mõned näited Pärnu linna kohta. Seal on seisukord selles suhtes väga halb. Kõik lugupeetud Riigikogu liikmed teavad, et seal on tööstusi hävinenud, näiteks Valdhofi vabrik. Sadam on talvel kinni, linatööstus on muutunud olukorra tõttu vähenenud või hoopis kadunud. Inimesed, kes talvel tööd said lina ümbertöötamisel või Valdhofi vabrikus, on nüüd ilma tööta. Mõned on küll ümbruskonnas tööd leidnud, kuid siiski on palju inimesi linnas, keda ei saa kuskile saata. Ja nii näeme seal talvel palju inimesi, neid on sajad, kes küsivad ja paluvad, et andke meile tööd, andke meile leiba. Mina arvan küll, et eelarvesse võetud summa — 5 miljonit — üle riigi kaugeltki kõike häda ei rahulda ja tingimata peaks seda summat suurendama. Mina rääkisin teedeministriga ja tema andis lootusi, et teise lisa-eelarvega antakse sellele summale lisa, kui tarvis peaks olema. Pärnu linnale on 1.800.000 marka ette nähtud sadama kai pikendamise mullatöödeks, see on aga väheldane abi. Oieti on loodus ise appi tulnud Pärnu linnale, sest hiljutine nord-osti torm hävitas Pärnu sadama, ja riik peab seal tingimata uue sadama ehitama ja selleks tuleb eelarvesse võtta 10—15 miljonit. Pärnu sadam on üldse pidanud vaeselapse osa etendama: Pärnu sadam annab riigile sissetulekuid 70 miljoni marga ümber aastas, kuna riigi poolt sinna antakse ainult mõned miljonid. Ei või rõhku panna ainult pealinna ja pealinna sadama peale, kuna ometi Lõuna-Eestis on loomulik sadam, kust sissetulekud riigile väga suured. Tendents, mis viimasel ajal avaldub, kus on ette võetud sadama osaline korraldamine, on tervitatav. Sellega hakatakse ometi rohkem tähelepanu sadamale pöörada. Kuid talvel kujuneb seis-

kord ikkagi niisuguseks, et hädaabitööd paratamatud on neile, kes ei saa välja sõita, kes niivõrt viletsas seisukorras on ja ka Karksi-Nuia hädaabitöödele sõita ei saa. Kohapealne omavalitsus on kava juba kokku seadnud juunikuus, kuid puudub raha. Ma loodan, et riigi sadama töö-ettevõtjalt nõutakse tarvilikul arvul inimeste töөлövõtmist kibedamal tööpuuduse ajal ja lisa määratakse teises lisaeelarves. (J. Tõnisson, rhv: Praegu ometi ei või nii uisapäisa summat tõstma hakata!) Ma ei nõuagi seda, aga lisaeelarves ettenähtud summa — 5 miljonit marka — terve riigi kohta ei ole palju. (Vahelhüüe paremalt poolt.) Teisal on tööd, mis üle riigi korraldatakse, ja ma ei vaidle nende vastu. Kuid tuleb võtta tõsiselt arvesse seisukorda, mis ähvardab talve tulekuga. Oldagu parem või pahempoolsed, peab ometi tunnistama, et inimestele peab tööd muretsema. Välja rännata võivad ainult noored, kuid vaesed ja vanad ei saa kuskile minna. Ma võiksin mõned andmed ette tuua, kuid see viiks ehk pikale. Kui Pärnus näiteks töötatöölise arv on 1500, siis on see palju raskem seisukord, kui Tallinnas, kus 125.000 elaniku kohta 2.000—3.000 töötatöölisi. Nendel asjaoludel arvan küll, et selle nähtuse vastu peame ühiselt võitlema. Tööpuudus on üks meie rahva õnnetus ja siin ei võiks kitsi olla mõne miljoni määramisega. Ma toetan härra Johanson'i ettepanekut ja palun selle vastu võtta.

Teedeminister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin ainult paar selgitavat asjaolu ette kanda, et üldist pilti saada, kuidas valitsus käesoleval aastal tööpuuduse vastu tahab võidelda. Rkl. Johanson imestas selle üle: mis tööpuuduse vastu võitlemine see on, kui ainult harilikud tööd üles võetakse. Nagu oleks tööpuuduse vastu võitlemine ainult see, kui näiteks sõelaga vett kandma hakatakse. (L. Johanson, stp: Teie kannate praegu sõelaga vett.) Ma arvan, nii selle peale vaadata ei võiks. See on just hea tundemärk, kui meie suudame tööpuuduse vastu harilikkude abinõudega võidelda. Teiseks tuuakse ette, et töö-hoolekandeministeeriumi eelarves on ainult 5 miljonit tööpuuduse vastu võitlemiseks. Komisjonis seletati lähemalt, kuidas käesoleval aastal tööpuuduse vastu võitlus on korraldatud. Töö-hoolekandeministeeriumi korraldada on jätud need tööd, mis enam-vähem kinnistes ruumides korraldatakse neile töötatöölisele, kellel välised tööd jõukohased ei ole, kuna kõiki ülejäänud töid korraldavad teede- ja teised ministeeriumid. Kui need summad kõik kokku võtta, siis ei ole tööpuuduse vastu võitlemiseks mitte ainult 5 miljonit, vaid veel

30 miljonit, nii et kokku 35 miljonit. Peale selle on üksikuid alg-eelarves ettenähtud töid paigutatud võimalikult talve peale, kus see end paigutada laskis ilma eriliste lisakuludeta.

Näiteks Pärnus on ette nähtud uue kai chitus käesoleva aasta eelarves... (L. Johanson, stp: Mispärast nad praegu tööta on, 1.600 inimest seal ja siin ka tuhanded inimesed?) 4.400.000 marka. Nende päevade sees on see töö ettevõtjale ära antud ja lõputähtpäev on esimene juuni, kus kai peab valmis olema. Eriti puutööd peavad talvel jää peal ära saama tehtud, ja kevadel, kui soojaks läheb, tehakse lõplikult betoontööd valmis. Aprilli lõpul või mai algul, nii et ka see töö, mis harilikus eelarves ette nähtud, on paigutatud selle aja peale, kus tööpuudus kõige suurem on. (O. Kask, tõe: Tähtis on, et ettevõtja ka talvel tööd teeb.) See on lepingus ette nähtud, ja teiseks on töö iseloom sarnane, et ettevõtjal, kui ta ise asjalikult kalkuleerib, kõige otstarbekohasem on teatud töid talvel teha.

Nii et kui kokku võtame, saame hoopis teise pildi: Ei ole tööpuuduse vastu võitlemiseks ette nähtud mitte ainult 5 miljonit, vaid on palju suurem summa, ja sellele summale vastavalt on võidud organiseerida päris harilikke töid.

Siis on etteheiteid tehtud, et Tartus on tööpuuduse vastu võitlemiseks ainult 600.000 marka antud. See paistab küll vähe olevat, aga tõepoolest ei ole lugu sarnane. 600.000 on antud Tartu linnavalitsusele tööpuuduse vastu võitlemiseks, aga Ropka mõisas teeb sõjavägi omale laskemoonaladude vahelisi vallemulast ja tarvitab sinna töötatöölisi. Seal on 937.000 ette nähtud. (L. Johanson, stp: Kui palju töötatöölisi ta tarvitab?) Nii palju kui 937.000 eest tööd saab anda. Siis kui võtta Tartu Emajõe riigi sadamasilla pikendamise, siis on selleks ette nähtud 1.190.000. See on ka Tartu linnas. Siis on Luunja-Kavastu tee ehitamiseks ette nähtud 1.250.000.—, Kärevere silla jaoks on võetud 5½ miljonit. Muidugi alati ei saa tuua neid töid linna südamesse, mõnikord tuleb natukene linnast välja minna. See on aga minu arvates loomulik, kui otstarbekohaselt töid korraldada.

Kui vaatame teisi linnu, siis tuleme samale otsusele. Meie näeme, et tänavu aastal ei ole tööpuudus kahe silma vahele jäänud. Valitsus kavatses selleks suuremaid summasid muretseada, kuid pidi siiski oma kavatsustest natuke tagasi minema. Kuna härra rahaminister seletas, et praegu ei ole kõik tulud selgunud, kui aga tuleb teine lisaeelarve, siis võib summasid veel ette näha. Beltöid ja

kavu on olemas I kategooria tööde kohta ümmarguselt 105.000.000 ulatuses. Ettenähtud kulude järgi võib otstarbekohaste tööde hulga vastav arv valida.

Peale seda on veel teine kategooria reservtöid olemas, mis on ette nähtud selleks, kui talvel on vaja tööpuuduse vastu võitlemist veel intensiivsemaks muuta ja riigikassal võimalus saab olema suuremaid summasid selleks kulutada. Neid seletusi arvesse võttes näeme, mis sihis ja määral praegune Vabariigi Valitsus on kavatsenud tööpuuduse vastu võidelda.

K. Virma (stp): Mina ei taha vastu vaielda sellele korrale, mille lugupeetud teedeminister praegu Riigikogule teatavaks tegi — selle korra peab heaks kiitma. Aga selles ettekandes, mis lugupeetud teedeminister tegi, on üks väike puudus, nimelt selle aktiiva ja passiva ei ole tasakaalus. Kui võtame need tööd kokku, mis härra teedeminister ütles eelarves olema, ja paneme need pead sinna kõrva, kes tööd tahavad saada, siis näeme, et viimastes on ülejääk, ülejääk päid, mitte raha. Ja sellest seisukohast välja minnes oleks rkl. Johanson'i ettepanek väike tasakaalustamise katsumine. Härra teedeminister ütleb, et on katsutud võimalikult seda tööd muretseda, mida niikuinii peab ära tegema. See on õige, seda on katsutud teha. Kuid võin Tallinnast näite tuua — just läinud nädalal tuli tegemist teha sellega, kuidas omavalitsuse hädaabitöid korraldada, ja nende tööde eelarvete kokkuseadmise juures on asi nii kujunenud, et kõiki neid summasid, mida käesolevasse lisaelarvesse selleks otstarbeks on üles võetud, tahetakse välja anda tööde täideviimiseks samas korras, kui töid harilikult tehakse. Tähendab nende tööde eest ei makseta rohkem, kui näiteks siis, kui tööd ettevõtja teha antakse, vaid maksetakse päris normaaltasu, mis harilikult maksetakse harjunud ja kogenenud töölisele. Kui vaatame aga, kellele kõnesolevaid töid teha tahetakse anda, siis selgub, et suur protsent on töödsoovijate hulgas neid, kes nende tööde juures seda pisikest päevapalka, mis nendel töödel aluseks on võetud, nimelt 120 marka päevas, ei jaksa välja teenida. Mina ei ole isiklikult härra teedeministriga selle üle rääkinud, aga mulle on ette kantud, et teedeministeeriumi arvates peaks katsutama sama hindade juures tööd anda ka väikejõulistele töölisele näiteks naistööliste ja niisugustele inimestele, kellel täit tööjõudu ei ole, nendele peaks katsutama korraldada sama hindadega sama tööd, eriartellidega peaks seda tehtama. Meil Tallinnas on terve rida andmeid selle kohta, kuidas hädaabitöid tehakse. Ka teedeministeeriumil peaksid need andmed olema. On

selge, et täistööjõulistele normide juures päevapalka välja teenida ei jaksa need inimesed, keda meil kavatses tööd juurde soovitatakse võtta. Näib, et Tallinnas määratud tööde juures need inimesed seda pisikestki päevapalka välja töötada ei suudaks. Järelikult, kui bilanss ei ole tasakaalus, nagu ma rääkisin, siis bilansi tasakaalustamiseks on tarvis veel midagi muud peale nende tööde, mis teedeministeeriumi kavades on ette nähtud. On tarvis kavatseda töid, mida töö-hoolekandeministeerium hoolekande korras peaks korraldama, ja selleks otstarbeks on tarvis eelarvesse võtta lisasumma, mille rkl. Johanson ette pani. Ma loodan, et härra rahaminister leiab võimaliku olevat — mitte vastu vaielda sellele 10 miljonile, ning töö-hoolekandeminister võimaluse leiab — korraldada tööd neile inimestele, keda harilikude tööjõududena ei saa arvesse võtta ja kes seda pisikest päevapalka välja teenida ei jaksa, mis on normeerimise kavas kindlaks määratud.

Teedeminister A. Kerem: Austatud Riigikogu liikmed! Rkl. Virma tõi ette, et normid, mis üles seatud Tallinna jaoks ja ka mujal, olevat liiga suured, et need olevat küll harilikkude tööjõudude jaoks parajad, aga töötatavate hulgas olevat ka nõrgemaid ja nende jaoks peaks teised normid üles seadma ja võib olla ka teisi töid leitama. Teisi töid, nimelt õmblus- ja sisemisi töid nõrgajõulistele jne. on seni organiseeritud nende summade varal, mis töö-hoolekandeministeeriumil olemas.

Teedeministeeriumil oma töid korraldades oli raske norme üles seada niiviisi, et ühele töölisele maksetakse näiteks ühe kantsülla väljakaevamise eest 1.000 marka, aga seal kõrval teisele töölisele 1.500 või 2.000 mrk. Kui niisugusele teele asuda, siis on see töötgemise juures kõige halvem pretsedent, sest kes tahab olla töölise liigis, kes 1.000 marka kantsüllast saavad, igauks tahaks parema meele 1.500 või 2.000 saada. Teedeministeerium ei saanud teist seisukohta võtta, vaid tööüksuse hind peab kõigi jaoks ühesugune olema. Seal muidugi teeb teenistus vahet, kuipalju üks või teine suudab välja teenida. Mõni tööline, kes hoolsasti tööd teeb ja kõva tööinimene on, tema ei pruugigi vast 8 tundi töötada, tema teeb vast 3-me või 4-ja tunniga oma normi ära. Igatahes on minu poolt ülesandeks tehtud vastavatele eriteadlastele välja töötada keskmised ja ajakohased normid. Talviste tööde jaoks olla 3° ei ole linnavalitsuse poolt seni norme esitatud ega ka minu poolt kinnitatud. Normid kuni 3° külmade ilmade jaoks on kinnitatud. Kui tööle asutakse ja praktiliselt selgub, et need normid veel päris

täpsed ei ole, siis lasevad nad ennast alati pa-
randada. Praegu on aga need normid välja
töötatud olemasolevate andmete põhjal, kalku-
leeritud päris asjalikult ja heatahtlikult, ilma
eelarvamisteta sarnaselt, et need normid täide-
tavad oleksid keskpärase tööinimese tööjõuga.

J. Tõnisson (rhv): Austatud Riigikogu
liikmed! Just vastupidiselt rkl. Kasele pean
rõhutama, et võimatu on rkl. Johanson'i ette-
panekut vastu võtta. Kuigi Pärnus või teisel
tööpuudus suur on, ega siis praegu ei ole
mingit põhjust ilma igasuguse ettevalmistu-
seta eelarve-summasid tõstma hakata. Kui
taheti neid summasid kõrgendada, siis oleks
tarvilik olnud esineda eelarve-komisjonis ette-
panekuga, valitsuse esindajad oleksid informee-
ritud olnud ja sel teel oleks saadud seisukohti
võtta.

Meil on juba heaks traditsiooniks, niihästi
kui seadusemääruseks välja kujunenud, et
Riigikogu ei tõsta summasid ilma valitsuse
nõusolekuta, liiati kui ei ole tuluallikad ära
näidatud. Kui öeldakse, et meil on loota roh-
kem sissetulekuid, siis on see põhjendamatu
oletus. Meil oli eelarve-komisjonis valitsuse
poolt ette kantud rahaministeeriumi arvestus,
kuipalju ühes või teises osas sissetulekuid roh-
kem loota on kui ette nähtud oli. Need olid
juba arvesse võetud summade määramisel, mis
lisaelarves esitatud. Kui meie ainult selle
peale loodame, et lootuse järgi ehk tuleb roh-
kem sisse, siis ei ole eelarve ühtlustamise peale
mõelda. Kui eelarve-komisjon on kindlate
arvude põhjal arvestusi teinud, siis peame selle
juurde jääma.

Teiselt poolt on teedeminister rõhutanud,
et kui peaks puudus tulema lisa- ja üldeelarves
ettenähtud summadest avalikkude tööde korral-
damiseks, siis võiks järgmine lisaelarve, mida
oodatakse detsembrikuul, seda rahuldada. Kui
juba detsembrikuuni tahetakse välja anda
kõik summad, mis siin ette nähtud, kuidas see
siis võimalik on. (Vahelhüüe pahemalt
poolt.) Avalikkude tööde ettevalmistustöid
teeb valitsus. Teedeminister rõhutas juba
nüüd seda, arvesse võttes, et kui puudus tuleb,
siis tema juba kindla eelarve-kavatsustega esi-
neb. Seda teeb valitsus ja ta töötab nende ette-
valmistuste kallal ilma, et meil siin tarvilik
oleks ilma ettevalmistuseta uusi summasid
määrata.

Minu arvates peaks siin ükskord juba kin-
del seisukoht valitama ja sellest kinni peetama,
kui tahetakse meie eelarvet ratsionaliseerida
ja mitte lubada, et ühel või teisel ringkonnal
õelda oleks: Vaat, mis meie teie heaks teeme!

L. Johanson (stp) Mis puutub eelarve-
komisjonisse, siis sealt puudusid vastavate
ministeeriumide esindajad, nii et ka seal ei oleks
need ettepanekud tagajärgi andnud. (J. Tõ-
nisson, rhv: Teedeministeeriumi esin-
daja oli seal.) Vahepeal on aga tööpuuduse
pilt väga tunduvalt muutunud. Et siin uisa-
päisa ei talitata, selleks arvan, et olen näidanud
tuluallika. Härra Tõnisson ei olnud alamko-
misjonis ja sellepärast ei või tema öelda, et
kõik võimalikud tulud on ära kasutatud. Eel-
arve-komisjonis ei toodud midagi ette. And-
med toodi ette alamkomisjonis. Eelarve-
komisjonis oli ainult kuulda, et tulud suuremad
võivad olla. Muu seas öeldi suuremad tulud
tulema riigi metsadest. Oli ette nähtud
549.000.560 marka. 5 kuu jooksul on sisse
tulnud 215 miljonit, ja valitsuse esindaja ise
ütles, et tuleb rohkem sisse. Ka teiste üksikute
peatükkide juures tähendati, et tuleb siiski
veel rohkem sisse, kui ette nähtud. Nii et
neid kulusid on siiski võimalik katta isegi
nendest korralistest tuludest, mille suuren-
damised siin ette nähtud on. Peale selle on
veel terve rida tulusid. Mis puutub teedemi-
nistri seletusesse, siis ei ole keegi selle vastu,
kui harilikkude töödega vähendatakse tööpuu-
dust. Aga Teie harilikkude tööde mõiste on
isesugune. Teie ütlete — see on harilik töö,
ja maksate tööpuuduse vastu võitlemiseks teh-
tavate tööde eest määratud tasu. Teie ütlete,
meil võideldakse tööpuuduse vastu, sest meil
käib Tallinnas tselluloosivabrik, meil käib
sitsivabrik. Tartus töötab telefonivabrik.
(J. Laidoner, põl: Aga muidugi, tingi-
mata on see kõige parem tööpuuduse
vastu võitlemise viis.) Kes seda salgabki,
aga peale selle hariliku töö on tarvis veel terve
rida töid korda saata just omavalitsuste kaudu.
Ka omavalitsused on muid töid ette võtnud, mis
tarvis olid teha. Tööpuudus on meil olemas.
Härra Tõnisson ütleb, et see on meeleväl-
duslik ettepanek. Kui kõneldakse tööpuuduse
vastu ja kui kirjutatakse nii, nagu seda viimasel
ajal on rahvaerakonna lehes tehtud, kus töö-
puuduse all kannatavaid isikuid nimetatakse
logelejateks, vedelejateks jne., siis on see
meeleväldus. (J. Laidoner, põl: Miks Te
nii vihane olete?)

Aruandja **J. Lehtman** (lõpusõna):
Komisjonis kõneldi tööpuuduse vastu võitle-
miseks mitte 5 miljonist margast, vaid 35 mil-
jonist. Kõige aja oli komisjonil see teadmine,
et tööpuuduse vastu võitlemiseks läheb 35 mil-
jonit marka. Suurendamise ettepanekuid ei
tehtud, ja sellepärast ei saa ma komisjoni nimel
selle ettepanekuga ühineda.

Mis puutub sellesse, et komisjonis ei või-
dud ettepanekut teha sellepärast, et valitsuse

esindaja puudus, siis pean ütleva, et ettepanekuid võib teha ka siis, kui valitsuse esindaja puudub, kuid komisjoni koosolekul oli ka valitsuse esindaja. (L. Johanson, stp: Komisjoni ennast ei olnud koos.) Et nüüd komisjoni ennast koos ei olnud, seda ei saa kuidagi öelda, sest komisjoni koosolekute kohta on protokollid, mis näitavad, et komisjon oli koos.

Härra Johanson'i põhjenduste kohta, nagu ei oleks eelarve-komisjonis ette kantud neid põhjendusi, mis vastavas alamkomisjonis tulude juures ette kanti, tähendan, et selle kandsin ma ette. (L. Johanson, stp: Et rohkem sisse tuleb, seda Teie ei öelnud.)

Ma ütlesin iga paragrahvi kohta, niisama ka tulude juures, misugune summa 5 kuu eest on sisse tulnud. (L. Johanson, stp: Et veel rohkem sisse tuleb, seda ütlesin mina.) Seda meie veel näeme aasta lõpul, kas tuleb rohkem sisse või mitte. Nende arvestuste järgi, mis ma ette lugesin, võis arvata, et mõnel alal rohkem sisse tuleb, kui kõik kuud ühesugused on. Aga meie teame, et kõik kuud sissetuleku alal ühesugused ei ole, mõnel kuul tuleb rohkem sisse, mõnel vähem. Sellepärast komisjoni nimel arvan mina, et mingisugust põhjust ei ole ette pandud summa sissevõtmist toetada.

Juhataja **R. Penno**: Avaldan ettepanekud: Rkl. Johanson'ilt on ettepanek: erakorralised kulud, töö-hoolekandeministeerium, A Keskastutus, § 2. tööpuuduse vastu võitlemiseks võtta 5 miljoni asemele 15 miljonit. Eelarve-seaduse põhjal ette pandud suurenduse katteks on rkl. Johanson'ilt ettepanek, võtta tulude alal kaudsed maksud, sisseveotoll 20 miljoni asemel 25 miljonit ja peatükk 14. § 3. tulud metsadest 20 miljoni asemele 25 miljonit. Viimane ettepanek tuleb hääletamisele siis, kui vastav eelarve-osa lugemisele tuleb. Korra kohta on rkl. Johanson'ilt ettepanek — töö-hoolekandeministeeriumi erakorralised kulud anda tagasi komisjoni; selle ettepaneku vastuvõtmisel langeks ära lisaeelarve vastava osa hääletamine. Hääletamise korra kohta tähendaksin: Esmalt tuleb hääletamisele ettepanek lisaeelarve-osa komisjoni andmise kohta, peale selle suurendamise-ettepanek, kui ettepanek korra kohta ei peaks läbi minema.

A. Anderkopp (töer) (hää. mot.): Ma toetan rkl. Johanson'i ettepanekut — anda käesoleva eelarve-osa § 1. uuesti läbivaatamiseks komisjoni ja seda järgmistel põhjustel. Vahepeal, pärast seda kui Riigikogu eelarve komisjonis lisaeelarve arutamisel oli, on terve rida asjaolusid muutunud: tööpuudus on suurenenud. Teiselt poolt ei saa salata, et meie eelarve juures ei või nii talitada, et meie Riigiko-

gus, ilma komisjonis koos valitsusega põhjalikult kaaludes uusi suurendus-ettepanekuid teeme. Komisjonis on ka valitsusel võimalik kaaluda praegust muutunud seisukorda ja tarvilikku seletust anda. Teiseks on valitsusel võimalik komisjonis näidata, kas on lootust sellekohaseid tulusid saada, ja ühenduses sellega on siis ka võimalik katsuda lisa-eelarve katta kulusid. Ma arvan, küsimus on küll vist sarnane, et seda kaaluma peab, milleks tarvis on vastav paragrahv komisjoni anda. Kui valitsus arvamisel peaks olema, et asi komisjonis kiiresti peaks minema, siis on loomulik, et Riigikogus võidakse ettepanek teha tähtaegade kohta.

Juhataja **R. Penno**: Hääletamisele tuleb ettepanek — töö-hoolekandeministeeriumi erakorralised kulud tagasi anda eelarve-komisjoni. (Hääletatakse.) Poolt on antud 36, vastu 41 häält, erapooletuid — 1, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek, suurendada tööpuuduse vastu võitlemise krediiti 10.000.000 mk. võrra ja võtta Mk. 5.000.000 asemel Mk. 15.000.000.— (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele erakorralised kulud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on erakorralised kulud vastu võetud.

Vaheaeg kl. 19.30 min. — kl. 19.50 min.

Aruandja **J. Lehtman** (loeb):

Korralised tulud.

KAUDSED MAKSUD.

Peatükk X.

Tollid.

§ 1. Sisseveo toll	20.000.000.—
Tollid	20.000.000.—

Peatükk XI.

Aktsiisid.

§ 7. Aktsiis tubakalt	10.000.000.—
Aktsiisid	10.000.000.—
Kaudsed maksud	30.000.000.—

Riigi monopolid.

Peatükk XII.

Piirituse monopol.

§ 1. Piirituse ja denaturandi müük	29.000.000.—
Piirituse monopol	29.000.000.—
Riigi monopolid	29.000.000.—

Riigi ettevõtted ja varandused.

Peatükk XIII.

Riigi kapitalid.

§ 1. Protsendid fondidelt, laenuidelt ja arvetelt	91.215.500.—
Riigi kapitalid	91.215.500.—

Peatükk XIV.

Maad, hooned, metsad ja veed.

§ 3. Tulud metsadest	20.000.000.—
Maad, hooned, metsad ja veed	20.000.000.—

Peatükk XV.

Raudteed.

§ 6. Maksud eelmiste aastate eest	25.000.000.—
Raudteed	25.000.000.—

Peatükk XVII.

Post, telegraaf ja telefon.

§ 1. Postimaks	15.000.000.—
Post, telegraaf ja telefon	15.000.000.—

Peatükk XVIII.

Mitmesugused riigi ettevõtted.

§ 1. Eesti pank	1.486.200.—
§ 4. Riigi metsatööstus	15.000.000.—
Mitmesugused riigi ettevõtted	16.486.200.—
Riigi ettevõtted ja varandused	167.701.700.—
Korralised tulud	226.701.700.—
Tulud	226.701.700.—

Juhataja **R. Penno**: Selle osa juurde on rkl. Johanson'ilt ettepanek, mille ma juba enne ette kandsin. Kuna see ettepanek ühenduses oli parandus-ettepanekuga kulude osas, mis tagasi lükati, siis kodukorra järgi see ettepanek hääletamisele ei tule.

Hääletamisele tulevad korralised tulud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on korralised tulud vastu võetud, seega lisaeelarve II lugemisel vastu võetud.

10. Endise Eestimaa närvi- ja vaimuhaigete eest hoolitsemise seltsi varanduste korraldamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatault vastu.

Endise Eestimaa närvi- ja vaimuhaigete eest hoolitsemise seltsivaranduste korraldamise seadus.

§ 1. 27. juulil 1907. a. ja 1. märtsil 1911. a. Eestimaa kubermangu seltside ja ühisuste asjade ametis registreeritud ja mõnede seltside, ühisuste ja nende liitude likvideerimise seaduse (R.T. nr. 37 — 1926. a.) põhjal lõpenuks loetud endise Eestimaa närvi- ja vaimuhaigete eest hoolitsemise seltsi (Общество призрения нервно и душевно больных в Эстляндской губернии) likvideerimisel ülejäänud kinnis- ja vallasvara läheb riigi omanduseks ühes kõigi õiguste ja kohustustega, mis nimetatud seltsil olid või olla võisid, ja antakse töö-hoolekandeministeeriumi valitsemisele.

§ 2. Eelmises paragrahvis tähendatud seltsi likvideerimisel ülejäänud vara kasutatakse selle seltsi põhikirjas ettenähtud sihtide teostamiseks.

Nende varanduste kasutamise lähema korra määrab kindlaks Vabariigi Valitsus töö-hoolekandeministri ettepanekul.

11. Karistuse määrused veo- ja liikumisvahendite üldlugemise, registreerimise ja kaitsevärke võtmise seaduse rikkumise asjus — II lugemisel. Kriminaalseadustiku komisjoni aruandja **T. Kalbus**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatault vastu.

Karistuse määrused veo- ja liikumisvahendite üldlugemise, registreerimise ja kaitsevärke võtmise seaduse rikkumise asjus.

I.

§ 1. Süüdlast selles, et ta ilma mõjuva põhjuseta jättis määratud kohta toomata kaitsevärke tarbeks nõutava veo- või liikumisvahendi või selle juurde kuuluva riistade komplekti või tagavaraosa katsemobilisatsiooni või kasutusväe kokkukutsumise puhul või mobilisatsiooni või sõjaajal, karistatakse:

Iga toomatajäänud veo- või liikumisvahendi või selle juurde kuuluva riistade komplekti või tagavaraosa pealt rahatrahviga mitte üle asja kahekordse kõrgema hinna, mis seda liiki asjade eest mobilisatsiooni korraks määratud või vangistusega mitte üle ühe aasta.

Mõlemil juhtumisel võetakse toomatajäänud varandus ära ja tunnistatakse tasuta riigi omanduseks.

§ 2. Süüdlast selles, et ta ilma mõjuva põhjusega jättis üldlugemisele või registreerimisele toomata veo- või liikumisvahendi või selle juurde kuuluva riistade komplekti või tagavaraosa, karistatakse:

iga toomatajäänud veo- või liikumisvahendi või selle juurde kuuluva riistade komplekti või tagavaraosa pealt — rahatrahviga mitte üle kolmekümnetuhande marga.

§ 3. Süüdlast selles, et ta mobilisatsiooni või sõja ajal rikkus, varjas või välismaale viis isesõitja veo- või sõiduriista või nende päraldusi või tagavaraosaid, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kuue kuu.

II.

§ 4. Käesolevas seaduses ettenähtud süüteod alluvad rahukohtunikudele.

§ 5. Käesolevas seaduses ettenähtud süütegude arutamisel tuleb käia Uue Nuhtlusseaduse üldosa määruste järele.

§ 6. Nuhtlusseaduse (Uloshenie o nakasaniyah) §§ 541¹, 541², 541³, ja 541⁴ kaotavad maksvuse.

§ 7. Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaanuaril 1928. aastal.

12. Deposiitide paigutamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman**: Selle seaduseelnõuga tahetakse võimalus anda praegu Eesti pangas olevaid riigiasutuste ja riigiteenijate nimel olevaid riigi deposiite üle kanda riigikassa arvele. Seda sellepärast, et uue Eesti panga põhikirja järgi Eesti pank ei maksa mingisuguseid protsente deposiitidelt, ja peale selle on Eesti pank vormiliselt erapank, oleks tarvilik, et riigi arvel olevad deposiidid Eesti pangast saaksid üle kantud riigikassa arvele. Kui deposiidid riigikassa arvele juba üle kantud, siis antakse selle seaduseelnõuga rahaministrile õigus Vabariigi Valitsuse poolt antud juhtnõõride järgi neid deposiite osalt ümber mahutada väärt-paberitesse, ja nimelt kuni 80%. Nendest väärt-paberitest peaks suurem osa kindlustatud olema riigi poolt, ja ainult kuni 15% võib olla teisi, mitte riigi poolt kindlustatud väärt-pabereid.

Ühtlasi nähakse seaduseelnõus ette väärt-paberite müügi ja ostu puhul tekkida võivate kahjude katmine erifondi kaudu.

Rahaasjanduse komisjon vaatas seaduseelnõu läbi, tegi mõningad vähemad parandused, ja esitab selle praegu Riigikogule vastuvõtmi-seks.

Juhataja **R. Penno**: (Hääle-tatakse.) Nähtava enamusega on deposiitide paigutamise seadus I lugemisel vastu võetud.

13. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **L. Raudkepp**: Käesolev seaduseelnõu ka-vatseb muuta praegu-maksvat kultuurkapitali seadust peajasjalikult kolmes punktis. Esiteks koosseisu suhtes. Praegumaksva seaduse järgi on kultuurkapi-tali nõukogu liikmeteks 18 isikut. Nende hul-gas sihtkapitalide valitsuste poolt 12 isikut. On olemas 6 sihtkapitali valitsust ja igalt va-litsuselt valitakse 2 esindajat.

Muutmise seaduseelnõu määrab kultuurkapitali nõukogusse 10 esindajat: kolm ministrit, 4 Riigikogu liiget ja 3 tuntud kultuuritegelast. Vabariigi Valitsuse ettepanekus oli ette nähtud 3 Riigikogu liiget, aga komisjon suurendas nende arvu 4 peale ning tähendas seletuskir-jas, et üks Riigikogu liige valitakse vähemus-rahvuste esindajate hulgast.

Teine tähtis punkt seisab selles, et sihtkapitalide valitsuse esindaja ei kuulu kultuurkapitali nõukogu hääleõiguslike liikmete hulka. Sihtkapitalide valitsuste funktsioonid on jäetud samasteks. Sihtkapitalide valitsuste esindajad esitavad oma eelarved kultuurkapitali nõukogule, seal arutatakse eelarved läbi ning esitatakse Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks.

Nüüd kolmas punkt. Praegumaksva sea-duse järgi võib valitsus kasutada 20% kultuurkapitalist, seaduse muutmise eelnõus nähakse ette 50%. Nii on siis teist 50% sihtkapitalide kasuks. Hariduskomisjon ühines nende motiividega, mis esitatud Vabariigi Valitsuse poolt, et muuta kultuurkapitali nõukogu koos-seisu. Näiteks on muudetud kultuurpoliti-lisi sihtjooni, samuti on kõrvaldatud põhi-mõte, et summade jagajad oleksid ise olema ka summade saajad. Ainult väikesi muudatusi on tehtud hariduskomisjoni poolt. Näiteks on võetud kolme Riigikogu liikme asemel neli. Ja mis puutub ministritesse, siis mitte raha-minister ja põllutööminister ühes haridusmi-nistriga ei ole otsekohe nimeliselt määratud kultuurkapitali nõukogu liikmeteks, vaid 2 ministrit Vabariigi Valitsuse määramisel.

Hariduskomisjon esitab käesoleva sea-duseelnõu Riigikogule I lugemisel vastuvõt-miseks.

A. Tamman (töer): Väga lugupee-tud Riigikogu liikmed! Ma ei tahaks tõen-dama hakata, et kultuurkapitali senises kasu-

tamises ette ei oleks tulnud mingisuguseid väärtusi ja konarlusi, vaid ma tahaksin ainult mõne asjaolu peale tähelepanu juhtida, mis näitavad, et ka käesolev eelnõu mingisuguseid väärtusi ja konarlusi ei kõrvalda. Nii seletuskirjas kui ka komisjoni arutustes on seletamata jäänud, missuguseid väärtusi kultuurkapitali tarvitamisel tuleks ära hoida. Komisjonis toodi küll ette, toetust olla määratud neile, kes seda õigustatud ei ole saama, ning ilma olla jäänud isikud ja asutused, kellel selle peale vast õigust oleks olnud. Kui seda asjaolu väärtuseks pidada, siis tuleks loomulikult küsida, kui võrt see väärtus ettepanud muudatustega on kõrvaldatav? See küsimus on aga vastamata jäänud nii eelnõus eneses, kui ka seletuskirjades, ja samuti ka eelnõu arutamisel hariduskomisjonis. Ei muuda ju ettepanud paragrahvid kultuurkapitali seaduse seda osa, mis määrab ära kultuurkapitali ülesanded. Samuti ei leia muutmist ka need põhimäärused, mis haridusminister on andnud üksikute sihtkapitalide käsitamise kohta, vaid eelnõu käsitab ainult seaduse seda osa, mis puutub kultuurkapitali nõukogu koosseisu ja kapitali jaotamisesse sihtkapitalide ja Vabariigi Valitsuse vahel. Peale pealiskaudsete oletuste ei suudetud aga komisjonis midagi selleks ette tuua, et uus seaduseelnõu kapitali jagada suudaks vähemate väärtustega kui senine otse ümberpöördukt. Senine kultuurkapitali nõukogu koosnes teatavasti 19 isikust: haridusministeeriumi esindaja kui esimees, siis sihtkapitalide esindajad, igast kapitalist kaks, edasi Tartu ülikooli esindaja, kolm Riigikogu liiget ja rahaministeeriumi esindaja. Nagu näeme sellest loetlusest, ei ole see esindus sugugi nii alaväärne, et ta ei võiks kõlvata kapitali jagamisele, millest tuleb toetada kultuurasutusi ja -tegelasi. Seda ei saa öelda ka siis, kui meie vaatame kultuurkapitali senise nõukogu isiklikku koosseisu. Esimese nõukogu koosseisu kuulusid, peale haridusministeeriumi ja rahaministeeriumi esindajate, kirjanikkude hulgast lugupeetud kirjanik Tuglas, edasi — Anton Jürgeinstein, Tallinna konservatooriumi professor Tamm, helilooja Aavik, maalikunstnik Jansen, kujur Starkopf ja terve rida teisi isikuid, kes kõik kuuluvad oma ala lugupeetavamate tegelaste hulka. Ja kui vaadata seda nimestikku, siis ei saa aru, missugune neist isikutest diskvalifitseerida tuleks. Praegune koosseis sarnaneb umbes esimesele koosseisule, peale mõne vähema muudatuse. Eriti arusaamatuks muutub siin paremuse saavutamise lootus siis, kui meie tähele pane me, kes oleksid uues kultuurkapitali nõukogus. Kõigepealt on see liikmete arvu poolest väik-

sem umbes poole võrra, ja kahtlemata on tema selle tõttu ühekülgsem. Eriti tekib see ühekülgse kartus, kui vaadelda § 14. uues redaktsioonis, mille järgi nõukogu koosseisu kuuluvad 3 Vabariigi Valitsuse esindajat, 4 Riigikogu liiget ja ainult 3 liiget väljaspoolt valitsust ning Riigikogu. Kuid ka need määrab Vabariigi Valitsus oma äranägemisel. Tekib tõsiselt kahtlus, missuguseid paremusi on meil sellelt koosseisult kultuurkapitali jagamisel loota.

Eelnõu seletuskirjas ja ka komisjonis on isäranis toonitatud kahte asjaolu: nõukogu uus koosseis võivad erapooletum olla sellepärast, et seal jagajad ei ole saamisest huvitatud; teiseks, ta võivad, kuna enesel huvimotiiv puudub, jagamisel kindlat kultuurpoliitilist sihtjoont pidada.

Mis puutub väitesse, et saajad ei ole jagajad, siis tuleb tähendada, et kui ka senistele jagajatele vast midagi ette heita võidakse, siis igatahes mitte seda, et nende enesesaimise motiiv jagamisel kuidagimoodi esiletikkuvalt oleks ilmsiks tulnud. Võib ju küll näha, et tõesti mõned isikud toetusummasid on saanud, kes sihtkapitalide esindajatena on nõukogus j. n. e., kuid tuleb silmas pidada, et sinna kuuluvad omal alal lugupeetumad isikud, ja kui neile mingisugune toetus on osaks saanud, siis ei saa ju siit igakord enese huvi välja lugeda. Kultuurkapitalilt esitatud täielikust nimekirjast nende kohta, kes kultuurkapitalist on toetust saanud, selgub, et niisuguseid, kes isiklikku toetust on saanud reisi stipendiumideks, abirahadeks j. n. e., on 19 liikme hulgast ainult 10. Need 10 on saanud kahe aasta jooksul 516 tuhat marka, mis keskmiselt teeb 25 tuhat isiku peale aastas. Mõned nagu helilooja Aavik, maalikunstnik Jansen ja kujur Starkopf, on saanud küll veel peale selle mõned summad, kuid need on saadud tasuna ehk honorarina tellitud tööde eest, ja neid ju toetuse hulka arvata ei saa. Nii kõnelevad andmed. Ja sellepärast on süüdistused, nagu oleksid senised kultuurkapitali nõukogu tegelased sihilikult talitanud, teenimatud ning ülekohtused, kui mitte rohkem öelda. Tähe dasin juba komisjonis ja toonitan seda ka siin, et saamise mõttes on ebatänulik ülesanne ise jagajate hulgas olla, ennemini hoitakse jagamist sel puhul eemale.

Aga üldse tuleb tähendada, et toetuste jagamiseks isikutele on tervest kultuurkapitalist võrdlemisi väike osa ära tarvitatud. Mul on siin praegu käepärast kultuurkapitalilt saadud täielikud arvud selle kohta, ja kui neid vaadelda, siis selgub järgmine pilt.

Seniajani on kultuurkapitali üldsummast jagamisele tulnud umbes 87 — 88 miljonit

marka, ja sellest kogusummast on läinud nii-
suguste ülesannete peale, mille vastu komis-
jonis poole sõnagagi vaieldud ei ole, nagu pen-
sionid, auhinnad, tööde omandamine, ehita-
mine, asjaajamise kulud j. n. e., umbes $\frac{5}{6}$. Isi-
kute toetuseks perioodiliselt ja ühekordselt,
reisistipendiumideks j. n. e. on seni kultuur-
kapitali kogu tegevuse aja jooksul välja antud
14 miljonit. See näitab, et kõigist jagatud
summadest ainult umbes $\frac{1}{6}$ on läinud see-
suguste isiklike toetuste peale, mille alal
komisjonis öeldi väärnähtusi ette tulnud ole-
vat. Kui võrdleme toetusi, mille otstarbeko-
hasuse üle kahevahel võib olla, ja tervet kul-
tuurkapitali kogusummat, mis ulatub 130 mil-
joni margani, siis teevad need toetused sellest
ainult $\frac{1}{10}$ osa. Igatahes on see nii väikene, et
selle pärast ei oleks tarvilik olnud hakata
kultuurkapitali seaduses muudatusi ja paran-
dusi ette võtma. Pealegi kui seadus ise ei ole
veel kaua küllalt selleks maksev olnud, et tema
puudused ja tarvidused tema parandamiseks
täiel määral nähtavale oleksid võinud tulla.

Mis puutub seletuskirjas toodud väide-
tesse, nagu oleksid kultuurkapitali summade
senisel kasutamisel puudunud kindlad kul-
tuurpoliitilised sihtjooned, siis on ettepanud
eelnõust äärmiselt raske kindlustust leida sel-
leks, et tulevikus neid sihtjoone olema saab. Ei
komisjoni arutlustes, ega ka seletuskirjas ei ole
sõnagagi lähemalt tähendatud, missugused
need õiged sihtjooned olema peaksid. Haridus-
ministeeriumi esindaja hariduskomisjonis
tegi selle kohta küll mõned märkused, kuid
need annavad õige palju alust vaidluseks.
Seal tähendati muu seas, et meil olla ajakir-
janduse sihtkapital, kuid ei olla ükski ajakiri
ega ajaleht sellest toetust saanud. Võib aga
väga vaielda, kas üldse otstarbekohane on
ajakirjanikkude asemel, kes esinevad loova tegu-
rina meie ajakirjanduse alal, toetama hakata
ajalehti. Veel kahtlasemaks muutub asjaolu,
kui meelde tuletada selle ajakirja nimetust,
missugust komisjonis soovitati toetuse saaja-
na, nimelt „Noorusmaad“. „Noorusmaa“ on
noorsoo ajakiri ja kui võrta ta meie ajakir-
janduses nii tähtsaks teguriks on, et ta väärriks
ajakirjanduse sihtkapitali toetust, näib veel
küsitarv olevat.

Samuti toodi helikunsti alalt ette, et meil
olla küll helikunsti sihtkapital, aga selle tege-
vuse ajal on lastud hingusele minna meie ai-
nuke sinfoonia orkester. Fakt on õige ja
võib olla ka kurb, aga jällegi on vaieldav,
kumb on meil tarvilikum esijoones, kas heli-
kunstiline looming või orkester.

Nii jätavad need märked sihtjoonte kohta,
mis komisjonis ette toodi, igatahes suure

kahtluse, kas uuegi koosseisu juures õigeid
sihtjooni leitakse ja summased hästikasutatakse.

Minu arvates see eelnõu küll mingisugust
paremust kultuurkapitali summade kasuta-
mises ei tööta. Oleks lihtsam olnud parandusi
otsida Sihtkapitalide põhimääruste muutmise
kaudu. Just seal on ligemalt ära tähendatud
üksikud otstarbed, kuhu kultuurkapitali sum-
mad peavad minema.

Seni ajani on neid otstarbeid seal üles
loetud liiga palju. Nad täidavad Riigi Tea-
taja $1\frac{1}{2}$ lehekülge. Tuleks rohkem tähele-
panu pöörata vast üksikute asjade peale, ja
seda võiks väga hästi teha sihtkapitalide põhi-
määruste muutmise kaudu.

Paranduste asemel kipuvad käesoleva eel-
nõuga kultuurkapitali alal küll aga mõningad
puudused esile tulema. Ma juba tähendasin,
et nõukogu kipub muutuma mitte kompetent-
semaks nende küsimuste otsustamisel, mil-
lega tuleb kultuurkapitali juures tegemist
teha. Niisamuti võib seal segavalt esile ker-
kida nõukogu poliitiline ilme. Ja lõpuks läheb
kaduma sihtkapitalide autonoomsus. Ei
ole ju see enam mingisugune autonoomia,
kui sihtkapitalide esindajad ei saa isegi sõna-
õigusega osa võtta nõukogust, kus nendes-
puutuvad küsimused arutamisele tulevad.

Kõike seda silmas pidades ei saa tööera-
konna rühm käesoleva seaduseelnõu poolt
hääletada, sest see viiks meid edasimineku
asemel sammu tagasi. Sellepärast teen ette-
paneku, käesolev seaduseelnõu tagasi lükata.

M. Kurtschinsky (vn): Господа на-
родные представители! В общем мы
приветствуем пересмотр положения о
культурном капитале. Внесенный в Ри-
гикогу проект все же представляет извест-
ный шаг вперед в направлении справед-
ливости.

До сих пор по отношению к вопросу
о культурном капитале этого сказать бы-
ло нельзя.

Нас более или менее удовлетворяет
изменение самого положения о распреде-
лении культурного капитала, пытающееся
несколько вывести вопрос о дележе
имеющихся сумм из сферы исключительно
и узко заинтересованных в нем групп
в более беспристрастную сферу, каковой
в этом случае является правительство.
Еще более нам кажется целесообразным
включение в число сил, решающих во-
прос о распределении сумм, большего
количества представителей парламента,
причем один из них, как это указывает
объяснительная записка, должен быть
меньшинственным депутатом.

Может быть некоторым ослаблением элемента общественного контроля является невключение по новой редакции закона в совет по культурному капиталу представителей от университета, которые могли бы быть более беспристрастными, чем непосредственно заинтересованные лица и дать кроме того возможность заявить о себе голосу науки.

Вообще мы видим желание на этот раз больше прислушаться к требованиям справедливости. Может быть наиболее отвечало бы такой формальной справедливости распределение культурного капитала между национальностями, населяющими Эстонию, пропорционально их численности. Такую точку зрения я отстаивал и в своей речи при обсуждении бюджета, и тогда, когда мне приходилось касаться поддержки ассигнования средств на театры. То, что делалось до сих пор в этой области, не только не отвечало самой элементарной справедливости, а самым грубым образом ее попирало.

Ведь, если русские, как это устанавливают неоспоримые данные народной переписи, составляют 8,2% общего числа населения республики, то им причиталось бы при прошлогоднем распределении этого капитала, составлявшего 40 миллионов, вероятно, более жалких 50.000 марок, которые им были ассигнованы; 8,2% от суммы в 40 миллионов составили бы около 3.300.000 или точнее сказать — 3.280.000 марок, а русское население получило в 65—66 раз меньше. Это крайне далеко от справедливости.

Но раздаются по этому поводу голоса, что в деле культурных расходов нельзя применять национальный принцип, что они сверхнациональны. Некоторую долю справедливости этого утверждения нельзя отрицать, но только именно некоторую. Искусство и наука сверхнациональны, но они в то же время, особенно искусство, и национальны и иногда в довольно высокой степени. Конечно, симфонии Бетховена и закон тяготения Ньютона сверхнациональны, сверхнациональна теория музыки или астрономия, но уже про оперу это можно сказать в меньшей степени и еще в меньшей — про драму, не говоря уже о целом ряде других культурных областей. Поэтому мы вполне понимаем стремление эстонского народа, культивировать и ставить свою народную драму, изучать и развивать народные песни или народный эпос. Но то же самое стремление есть и у каждого другого народа.

Поэтому я бы считал только справедливым дать и нам возможность культивировать наше национальное искусство и творчество: народные песни, народный театр, нашу родную старину и многое другое, дать нам возможность ознакомиться с национальными произведениями искусства, которых иначе оно совершенно не будет знать.

Поэтому я бы и считал наиболее правильным дать нам из общего фонда ту сумму, которая нам должна была бы причитаться по чисто объективному признаку нашей численности.

Но я скажу более. Есть в этом отношении и еще одно соображение. Я его выдвигал уже в тот момент, когда я в первый раз с этой кафедры имел честь делать заявление по мотивам голосования от лица русской фракции при образовании правительства. Есть соображение о своего рода социальном минимуме, к поддержанию которого в отношениях всех частей населения в своих же собственных интересах должно стремиться государство. Делать это его заставляет разумно понятая политика внутреннего строительства. Нельзя допускать, чтобы какие-либо части страны могли бы иметь основания считать себя обойденными, чувствовать себя в худшем положении, чем остальное население.

И вот с этой стороны я должен указать на следующее. Ни для кого не секрет, что части эстонской республики с сплошным русским населением оказываются в особо тяжелом положении с точки зрения как материальной, так и духовной культуры. Целый ряд исторических причин обусловил это положение и здесь не место останавливаться на этих причинах. Это население к тому же живет под такими влияниями, идущими к нему со стороны, которые не могут не представлять с государственной точки зрения прямой опасности, и поэтому нужно стремиться, чтобы они не находили себе благоприятной почвы в условиях жизни этого населения, в создании у него чувства, что оно является в какой бы то ни было степени обездоленным, по сравнению с другими частями страны.

Это заставляет подумать, может быть, даже о чем-либо большем, чем простая равномерность численной пропорциональности. Кто особенно нуждается, тому нужно в первую очередь помочь. Лечить приходится не здорового, а больного, не

задумываясь над тем, что это вызывает большие расходы на одного, чем на другого. Между тем русское население эстонских окраин оказывается именно на положении такого больного и тут нужно применять соответственные меры. Это диктуется элементарной государственной мудростью.

Вот те соображения, по которым я особенно приветствую по крайней мере первую попытку, несколько исправить положение о культурном капитале, и я здесь обращаюсь, в этих своих вводных словах, к вашему чувству справедливости. Вам оно должно быть особенно понятно. Вы, как народ, жили века в очень тяжелых условиях, чувствуя себя обойденными, ощущая очень часто проявляющуюся по отношению к вам несправедливость, и тем более легко вам понять желание добиться справедливости со стороны другого, находящегося тоже в тяжелом положении.

Поэтому в данном случае я и апеллирую к вашему чувству справедливости. Желая справедливости по отношению к себе, постарайтесь быть одинаково справедливым и к другим.

В этом смысле я считал необходимым указать на некоторые общие точки зрения по отношению к законопроекту о культурном капитале, по отношению к которому русская фракция сохраняет за собой право сделать при дальнейшем обсуждении те или иные замечания. Я же здесь хотел только обратить внимание и на те общие принципы, которые было бы желательнее провести для того, чтобы и меньшинства в этом отношении были поставлены в более или менее одинаковое положение с остальным населением, что необходимо для здорового и спокойного развития государственной жизни.

J. Voiman (stp): Kultuurkapitali kohta on ajakirjandus mitmel puhul sõna võtnud, ja nähtavasti selle tõttu on Vabariigi Valitsus käesoleva seaduseelnõu esitanud. Tuuakse ette põhjendusi, milles püütakse näidata, et kultuurkapitali seadus praegusel kujul halb on, eriti just selles mõttes, et kultuurkapitali summade jagajad ise on ka samade summade saajad ja vast sellepärast küllalt ei suuda objektiivselt asja peale vaadata ja otstarbekohaselt summasid jagada. Võib olla mõningad puudused on ette tulnud kultuurkapitali summade jagamises, kuid sellepärast ei saa öelda, et see seadus sedavõrt halb on, et seda ilmingimata muutma peaks. Ja kui võtame käes-

oleva valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu, siis näeme, et seal on tehtud õieti kahes mõttes parandusi. Esiteks § 14. juures, mis ei luba sihtkapitali esindajaid kultuurkapitali nõukogu osa võtta. Meie arvates on see täiesti ebaloomulik nähtus, kui sihtkapitali esindajad puuduvad kultuurkapitali nõukogust, ebaloomulik sellepärast, et need eriti teadlikud on kultuurkapitali jagamises. Igas asjas nõutakse ja räägitakse sellest, et eeskätt asjatundjad peaksid ühte või teist küsimust otsustama, ühte või teist seisukohta esitama. Kuid käesoleva seaduseelnõu juures, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud ja Riigikogu hariduskomisjonis vastu võetud, näeme vastupidist nähtust: siin ei taheta asjatundjaid endid asja juurde lasta, vaid tahetakse nad eemaldada. Minu arvates toob see asjale enam kahju kui kasu. Teine põhimõte, mis käesolevas seaduseelnõus läbi viidud, on see, et kultuurkapitali summast läks sihtkapitali heaks seniajani 80%, kuna 20% jäi Vabariigi Valitsuse käsutusse, kes enese äranägemise järgi neid summasid kultuurilisteks otstarbeteks määras. Mispärast käesolevas seaduseelnõus on võetud 50%, selle kohta ei suutnud hariduskomisjonis isegi valitsuse esindaja küllalt kaaluvaid andmeid ette tuua. Toodi küll üksikuid andmeid ette ja näidati, et mõneks otstarbeks, kus oleks tarvis olnud summasid määrata sihtkapitalist, ei ole seda sealt mitte määratud, ja sellepärast on tulnud Vabariigi Valitsuse summadest vastavad krediidid anda ja lubada. Ja see oli peaaesjalikult kõik. Meie arvates ei ole praegu mingisuguseid muudatusi kultuurkapitali seaduses tarvis. Võib veel rohkem karta, et need summad, mis otsekohe Vabariigi Valitsuse käsutusse jäävad, nii otstarbekohaselt ei saaks jaotatud kui siis, kui need summad oleksid sihtkapitali summade hulgas. Kõigil neil põhjustel ei saa meie rühm hääletada käesoleva seaduseelnõu poolt, vaid hääletab selle vastu. Kui aga eelnõu siiski peaks enamuse poolt I lugemisel vastu võetama, siis teeb meie rühm vastavad paranduse-ettepanekud II lugemisel, mis võimaldavad sihtkapitali esindajate osavõtmist kultuurkapitali nõukogust, ja et kultuurkapitali tuludest läheks nagu seni 80% sihtkapitali ja 20% Vabariigi Valitsuse heaks. Meie rühm hääletab käesoleva seaduse vastu.

Haridusminister J. Lattik: Väga austatud rahvasaadikud! Mina juhiksin, lugupeetud rahvasaadikud, tähelepanu ainult sellele, et valitsuse poolt esitatud uus kultuurkapitali muutmise seadus ei taha mingil tingimusel meie kunstiperet panna halvemasse seisukorda kui seni. Ta on õieti nende kaitse seadus. Ta tahab seda halba, mis neile väljas-

poolt külge poogiti, ära võtta, ta tahab neid kaitsta etteheidete eest, mis neile tehti, et saajad ise osa võtavad summade määramisest. Ta on nende kaitseks. Teisest küljest ütles rkl. härra Tammann, et siin vanad kultuuritegelased välja on jäänud. Sihtkapitalid jäävad nii nagu nad olid ja tegutsevad ja talitavad endisel viisil. Sinna jäävad vanad kultuuritegelased alles. Uus nõukogu tahab olla vahelülks sihtkapitali ja Vabariigi Valitsuse vahel. See uus kultuurkapitali nõukogu võtab oma peale ülesanded, mis siiaaani endisel nõukogul olid. Selles nõukogus olid inimesed, kes ise kultuurkapitalist osa said ja kes hääletamise ajal pidid välja minema, et mitte endale määratava summa juures kaasa hääletada, see oli ebaloomulik. Nüüd on asutus, kes vahelülina funktsioneerib sihtkapitali ja Vabariigi Valitsuse vahel. Ükski seadus ei ole ideaalne, mis tehakse, aga ma usun, et see seadus on samm edasi sellel teel, kuhu meie oleme läinud. Summasid ei ole kärbitud, ainult vahekorrad on muutunud. Valitsuse osa on suurendatud.

Kordan veel, et see seadus on kunstiperele kaitseks, aga milgil tingimusel ei saa selle seadusega neid halvemasse seisukorda asetada.

M. Laarmann (põl): Põllumeeste rühma seisukoht oli käesoleva seaduseelnõu juures selge: teda kultuurkapitali seadus senisel kujul ei rahuldanud. Meie arvates tarvitab see seadus muudatusi. Osalt on parandused muudatusi toonud, sellepärast tervitame neid ja olime komisjonis nende ettepannud muudatuste poolt. Komisjonis toodi mitmesugused põhjendused, mis pidid näitama, et need muudatused ei ole vajalised. Need ettetoodud põhjendused ei olnud niivõrt kaaluvad, et meie võiksime neid pooldada. Praegusel korral tähendas härra Tammann, et kultuurkapitalide valitsusest kaob üksikute osakondade autonoomia. Meie arvates ei ole see põhjendatud. Igale sihtkapitalile jääb ta autonoomia, ainult nõukogu sisemises korralduses tulevad mõnesugused muudatused. (Vahelhüüe L. Johanson'i, stp poolt.) Samuti ei ole meie arvates põhjendatud see väide, millega härra Voiman esines. (Vahelhüüded pahemalt poolt). Mina arvan, et ka põllutööminister võib siin väga hästi asjatundja olla. (Vahelhüüe L. Johanson'i, stp poolt.) Mina ei taha Teiega vaielda, sest Teie arvamus ei huvita mind kultuurkapitali seaduse juures. Vast räägime sellest teine kord.

Seaduse muutmise kavas on selge sõnaga öeldud, et kultuurkapitali nõukogus on neli Riigikogu liiget Riigikogu valimise järgi ja kolm kultuuritegelast. Mina julgen eeldada, et kolm tuntud kultuuritegelast peaksid siiski

olema asjatundjad. Mis sellesse puutub, nagu oleks valitsuse käsutusse jääva kultuurkapitali osa, 50%, liiga kõrge, siis pean tähendama, et üks vastuvaidlejatest rkl. Tammann, põhimõttelikt selle protsendimäärat kõrgenduse poolt oli. Seni seisib valitsuse käsutuses kultuurkapitalist 20%, nõukogu käsutuses 80%, aga härra Tammann tegi ettepaneku, protsendimääraks võtta 25 ja 75. Tähendab, et siin ei ole põhimõttelikke lahkuminekuid, vaid küsimus, kas see summa nii või nii suur võtta. Minu arvamise järgi toodi ette kaaluvad põhjendused, et valitsuse käsutusse peaksid suuremad summad minema, eriti sellepärast, et neist summadest, mis valitsuse käsutusse jäävad, saab osa ka maa. (J. Vain, stp: Näiteks Petseri kapital, kas selle kohta võiks öelda, et see on maale läinud?) Professor Kurtschinsky tähendas, et oleks õiglane, kui kultuurkapital saaks protsentuaalselt rahvuste järgi jaotatud. Minu arvates ei ole niisugune põhimõte küllalt kaaluv. Kuigi kultuur võib olla rahvuslik ja rahvusvaheline, ei saa ometi kultuurkapitali jagamisel võtta aluseks rahvusi. Meie teame, et kultuurkapitali jagamise juures ei ole silmas peetud ainult Eesti rahvuslikku kunsti. On antud toetust selle peale vaatamata, mis rahvusest kunstnik on olnud. Selle juures tähendaksin, mis komisjonis põhjendatult ja õigusega ette kanti, et ei saa rahvust arvesse võtta, näiteks süüfoonia kontsertide ja ooperietenduste juures ei saa määrata, kas seal on Vene, Eesti või mõni muu kunst. Meil on olnud kunstnikke mitmest rahvusest, näiteks venelasi, juute j.n.e., neile kõigile on kultuurkapitalist toetust antud, ja kui meie siin hakkaksime vahet tegema, siis ei tuleks sellest midagi välja. Minu rühm pooldab täiesti minu poolt ettepanud seisukohta.

Üldiselt kokkuvõttes tähendan, et meie ettepanud muudatusi kultuurkapitali seaduses pooldame ja selle poolt hääletame.

Aruandja **L. Raudkepp** (lõpusõna): Mõlemilt poolt kanti ette mõtteid käesoleva seaduseelnõu poolt ja vastu. Ma võin sellele juurde lisada ühe asjaolu, et komisjonis arutamisel tuli ilmsiks see nõudmine, et anda kultuurkapitali seadusele niisugune kuju, et võiks kõiki toetusi, mis määratakse, kaitsta igasuguste etteheidete vastu, ning selle tagajärjel võiksid meie kultuur, kunst ja teadus ning muud alad palju rahulikumalt areneda. Nimetati ka oponentide poolt, kes käesoleva seaduse muutmise vastu, et praegumaksval seadusel on puudusi. Need puudused tuleksid komisjoni enamusega vastuvõetud

muutmise seaduseelnõuga kõrvaldada, ja sel-
lepärast teen komisjoni enamuse nimel ette-
paneku, võtta vastu käesolev seaduseelnõu
I lugemisel.

Juhataja **R. Penno**: (Hääle-
tatakse.) (O. Gustavson, stp: Võe-
takse vägivallaga Toomkirik

ära ja hakatakse riigi raha
sisse toppima.) Poolt on antud
37 häält, vastu 30 häält, seega on
seaduseelnõu I lugemisel vas-
tu võetud.

Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.
Koosolek lõpeb kell 20.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **J. Piiskar**.